

de ruimtelijke jonge ontwerpsector ontwerpers in beeld

Rapportage
over de ruimtelijke
ontwerpsector

/ 2025

Aan de minister van
Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap

De ruimtelijke
ontwerpsector in
perspectief: jonge
ontwerpers in
beeld

/ 2025

Onderzoeksbureau Enneüs

Dr. Vincent Boswijk
Alinde Vloo

Inhoud

Voorwoord	7
1. Inleiding	11
1.1 Context	11
1.2 Doel	13
1.3 Onderzoeksvragen	14
1.4 Populatie	15
1.5 Methode	17
2. Het profiel van de ruimtelijk ontwerper	20
2.1 Introductie	20
2.2 Leeftijdsopbouw	22
2.3 Genderverdeling	24
2.4 Opleidingsachtergrond	26
2.5 Werkgelegenheid en verhouding werknemers/zelfstandigen	28
2.6 Wekelijkse arbeidsduur	32
2.7 Salaris	35
2.8 Geografie van de ruimtelijke ontwerpsector	37
2.9 Een profielschets van de vier disciplines	39
2.10 Relevante ontwikkelingen over de tijd	41

3. Het profiel van de jonge ruimtelijk ontwerper	48
3.1 Introductie	48
3.2 Studentenaantallen per discipline	50
3.3 Interviews met onderwijsinstellingen	56
3.4 Vragenlijstonderzoek onder alumni	61
3.4.1 Jonge ontwerpers uitgedrukt in cijfers	62
3.4.2 Een profielschets van de jonge ontwerper en de vier disciplines	80
3.4.3 Maatschappelijke opgave en de vaardigheden voor de toekomst	82
Bijlage A: Betrokken onderwijsinstellingen	87
Bijlage B: Bewerkingen dataset	88
Colofon	91

Voorwoord

Perspectief op de toekomst

De ruimtelijke ontwerpsector staat anno 2025 voor complexe opgaven. De jonge ontwerpers, nog aan het begin van hun carrière, zien hoe het denken over de toekomst wordt gevoed door zorgelijke ontwikkelingen met mogelijk verstrekkende gevolgen voor onze leefomgeving. Wat is hun perspectief op de toekomst? Wie zijn zij en wat hopen zij bij te dragen?

Deze derde rapportage over de ruimtelijke ontwerpsector, 'De ruimtelijke ontwerpsector in perspectief: jonge ontwerpers in beeld', biedt inzicht in het profiel van die jonge ruimtelijk ontwerper. Het toont een nieuwe beloftevolle generatie die wellicht vanuit een intrinsieke motivatie, beter geëquipeerd is de huidige opgaven tegemoet te treden, omdat zij geëmancipeerder, internationaler en milieubewuster is.

Een nieuwe generatie

Om de jonge ontwerper in beeld te krijgen zijn alumni, afgestudeerd in of na 2014, via een enquête bevroegd. De meesten (72 procent) zijn nu tussen de 25 en 34 jaar. Zij vallen uiteen in twee groepen: de zogenaamde millennials (geboren tussen 1981 en 1996) en de zogenaamde zillennials (geboren tussen 1992 en 2002). Samen maken zij een groot deel van de beroepsbevolking uit.¹ Deze generatie vindt het belangrijk om carrière te maken, hecht waarde aan een omgeving waar aandacht is voor diversiteit en inclusie en wil een goede balans tussen werk en privé. Zij streven naar flexibiliteit, wat maakt dat velen zowel als freelancer als in loondienst werken.

De dagelijkse praktijk kan echter flink verschillen van hun wensen en eisen. Uit de enquête komt naar voren dat de huidige werkcultuur en -omstandigheden als slecht worden ervaren. Veel respondenten wijzen op de hiërarchische structuren in de sector, de hoge werkdruk en de lange werkdagen versus het salaris.

Culturele waarde

Andere wensen van de jonge ontwerpers sluiten beter aan bij de praktijk. De ambitie van de nieuwe generatie om

gemeenschappen te bouwen past in het huidige debat over de culturele waarde van architectuur en het ruimtelijk ontwerp als culturele drager van onze identiteit. De jonge generatie vindt het belangrijk dat de inrichting van de leefomgeving bijdraagt aan het welzijn van bewoners en gebruikers; maatschappelijke vraagstukken vergen meer inzet dan louter het maken van een ontwerp.

De interviews met de onderwijscoördinatoren bevestigen deze aandacht voor maatschappelijke opgaven van de jonge ontwerpers. De opleidingen besteden hier ook aandacht aan, vooral op het gebied van klimaat. De mogelijkheden en consequenties van AI voor het vak vragen meer aandacht.

Emancipatie

De emancipatie van vrouwen in Nederland gaat heel traag. Dit zien we ook in de ontwerpsector. Er zullen helaas nog wel enkele rapportages verschijnen, alvorens hier een gelijke vertegenwoordiging van mannen en vrouwen is. Rolmodellen zijn er (te) weinig. Liesbeth van der Pol is in een traditie van eeuwen de enige vrouwelijke Rijksbouwmeester, pas in 2015 benoemt de BNA een vrouw (Nathalie de Vries) tot voorzitter en het aantal vrouwen dat aan het

---

1. Verschillende bronnen spreken over circa 75 procent in 2025. Zie onder meer www.huxley.com en www.intermediair.nl.

hoofd staat van een groot bureau is op de vingers van één, misschien twee handen te tellen.

Met name in de discipline architectuur zijn mannen dominant. Het ligt niet aan het percentage vrouwelijke studenten bouwkunde, dat is inmiddels gestegen tot bijna de helft. Maar slechts een deel van hen wordt daadwerkelijk architect. Positief is wel dat de ondervetegenwoordiging van vrouwen in de leeftijdscategorie 25-34 jaar klein is. De bevordering van de emancipatie van vrouwen in de ontwerpsector verdient dus blijvend aandacht. Wellicht is het goed aan te haken bij andere domeinen om beter zicht te krijgen op de oorzaken en de mogelijkheden om hierin verandering in aan te brengen.

Beroepservaring

Sinds 1 januari 2015 moeten studenten naast hun mastertitel de beroepservaringsperiode voltooien om zich in te kunnen schrijven in het Architectenregister als interieurarchitect, architect, tuin- en landschapsarchitect of stedenbouwkundige. De diverse opleidingen zien dit als een belangrijk traject voor jonge ontwerpers, omdat het hen voorbereidt op de professionele praktijk. Een aantal jonge

respondenten is echter kritisch. Een deel van de aankomende generaties engageert zich op maatschappelijk vlak, maar geeft aan onvoldoende toegerust te zijn op de bestuurlijke praktijk.

De integrale aanpak die tegenwoordig in ruimtelijke opgaven vaak nodig is, wordt omarmd. Steeds vaker wordt samengewerkt met andere disciplines. Bij het herijken van de eindtermen van Regeling Beroepservaringsperiode (in 2025-26) zal deze interdisciplinariteit dan ook een aandachtspunt zijn. Het zou goed zijn als alle opleidingen aan deze onderwerpen in hun curriculum voldoende aandacht besteden.

Tot slot

Het stimuleren van jong talent is een vereiste voor de gehele ontwerpsector. De ontwikkeling van een talentvolle en kritische generatie heeft een cultuur nodig die ontwerpers in staat stelt zich te ontplooiën, niet alleen door mee te doen in de praktijk (waaronder aanbestedingen), maar ook door een beroep te kunnen doen op bijvoorbeeld subsidies om zich zo verder te verdiepen en zich te kunnen presenteren in onderzoek, tentoonstellingen en debatten. Het overheidsbeleid speelt hierin een voorname

rol. Dit overheidsbeleid kan gevoed worden met de inzichten en aanbevelingen uit deze rapportages over de ruimtelijk ontwerpsector. De verwerking hiervan in bijvoorbeeld het 'Actieprogramma Ruimtelijk Ontwerp', draagt bij aan een sterke, diverse en innovatieve ruimtelijk ontwerpsector met zowel nationale als internationale aansluiting.

In dit kader is het interessant de aanbestedingscultuur nader onder de loep te nemen. Het College van Rijksbouwmeester en Rijksadviseurs (CRa) organiseerde de afgelopen jaren al diverse bijeenkomsten over dit onderwerp en nodigt ook anderen uit een bijdrage te leveren aan het debat hierover.

Het is van belang dat we de rijke traditie met betrekking tot ontwerp blijven inzetten voor de grote ruimtelijke opgaven die voor ons liggen. Het opleiden van kwalitatief sterke ruimtelijk ontwerpers is hiervoor een belangrijke bouwsteen.

Francesco Veenstra

Rijksbouwmeester

Jorrit Rosema

Directeur Architectenregister

Inleiding

1.1 Context

In februari 2020 verscheen voor het eerst de 'Jaarrapportage Ruimtelijke Ontwerpsector'. Onder de titel 'Ruimte in Transitie' beschreven de Rijksbouwmeester, de Nederlandse branche- en beroepsorganisaties voor ruimtelijk ontwerpers samen met het Stimuleringsfonds Creatieve Industrie en het Architectenregister hoe de sector ervoor stond. Om een dergelijk periodiek overzicht was gevraagd door OCW-minister Van Engelshoven. Een van de conclusies uit dit eerste rapport was dat er nog te weinig inzicht bestond in wie er precies in de ruimtelijke ontwerpsector werkzaam zijn en onder wat voor omstandigheden.

Dit was voor het Atelier Rijksbouwmeester en Rijksadviseurs en het Architectenregister reden om te komen met een periodieke rapportage waarin de ruimtelijke ontwerpsector verder in kaart wordt gebracht. Het voor u liggende rapport betreft de derde rapportage over de ruimtelijke ontwerpsector.

Nederland staat voor grote ontwerpogaven. De noodzaak om de ruimtelijke inrichting van Nederland aan te passen aan de nieuwe eisen van duurzaamheid, klimaatbestendigheid, sociaal-culturele demografische veranderingen en biodiversiteit is meer dan urgent (Alkemade, 2020: 50).² Het (her)ontwerpen van de gebouwde omgeving vraagt zeker in een zeer dichtbevolkt land om een grote kundigheid en betrokkenheid. Het doet ook een beroep op een veelheid van kennisvelden. De crises rondom stikstof, Covid-19 en krapte op de woningmarkt in combinatie met stijgende bouwkosten vragen wellicht ingrijpen van de overheid. Bovendien kunnen ontwerpers hier een belangrijke bijdrage aan leveren. Hier ligt een kans voor een (nieuwe) rol voor de ruimtelijk ontwerpers juist als *social spatial problem solvers*.

---

2. Alkemade, F. (2020). *De toekomst van Nederland*. Bussum: Thoth.

1.2

Doel

Dit onderzoek brengt de ruimtelijke ontwerpsector op gedetailleerde wijze cijfermatig in kaart. Het geeft inzicht Daarmee wordt meer inzicht verkregen in de samenstelling van de ontwerpsector als het gaat om arbeidspositie, man/vrouwverhouding, beloning, leeftijdsopbouw en ruimtelijke spreiding. Naar (bouwkundig) architecten is al gedetailleerd onderzoek verricht³, maar dat geldt veel minder voor stedenbouwkundigen, tuin- en landschapsarchitecten en interieurarchitecten. Deze drie ruimtelijk ontwerpdisciplines leggen bij uitstek verbindingen tussen de inrichting op het microniveau van de gebouwde omgeving - het interieur - en het macroniveau - de stad en het ommeland. Deze exercitie biedt aldus een uniek kwantitatief overzicht van belangrijke sociaaleconomische kenmerken van deze voor Nederland zo strategische creatieve industrie. Juist nu, bij het samenvallen van een uiteenlopende reeks van bedreigingen voor de ruimtelijke omgeving, is een fijnmazig beeld van belang.

Zo een beeld kan bovendien bijdragen aan de volgende doelen:

- het vormgeven van een beleid gericht op het versterken van de ruimtelijke ontwerpsector.
- het bevorderen van onderlinge strategische samenwerking tussen de vier disciplines.
- de positionering van de beroepsgroep als geheel in het licht van de komende maatschappelijke ontwerpopgaven

Het onderzoek is opgedeeld in twee hoofdonderdelen. Ten eerste is de ruimtelijke ontwerpsector cijfermatig in kaart gebracht. Vervolgens is het profiel van de jonge ruimtelijk ontwerper nader in kaart gebracht.

---

3. Bijvoorbeeld uit de BNA Benchmark overzichten, opgesteld door Onderzoeksbureau Panteia.

1.3

Onderzoeksvragen

De onderzoeksvragen zijn als volgt geformuleerd:

Deel I.

Het profiel van de ruimtelijk ontwerper

- Wat is het profiel van de ruimtelijk ontwerper gelet op achtergrondkenmerken als leeftijd, genderverdeling, opleidingsachtergrond, contractsoort, dienstverband, wekelijkse arbeidsduur, maandloon en geografische spreiding?
- Welke relevante ontwikkelingen zijn zichtbaar in vergelijking tot eerdere rapportages?

Deel II.

Het profiel van de jonge ruimtelijk ontwerper

- Hoeveel studenten worden jaarlijks opgeleid in de ruimtelijke ontwerpsector?
- Hoe kijkt het onderwijs naar de maatschappelijke opgaven waar de ruimtelijke ontwerpsector voor staat en naar de ontwerper van de toekomst?
- Wat is het profiel van de jonge ontwerper gelet op achtergrondkenmerken als leeftijd, genderverdeling, opleidingsachtergrond, contractsoort, dienstverband, wekelijkse arbeidsduur, maandloon en geografische spreiding?
- Hoe kijken jonge ontwerpers naar de maatschappelijke opgaven waar de ruimtelijke ontwerpsector voor staat en naar de ontwerper van de toekomst?

1.4

Populatie

De onderzoekspopulatie is meerledig en verschilt per onderzoeksdeel. In brede zin kunnen we stellen dat iedereen die op welke manier dan ook direct betrokken is bij een (ruimtelijk) ontwerpogave onder de ruimtelijke ontwerpsector kan worden geschaard. De creatieve kern van de ruimtelijke ontwerpsector wordt gevormd door de (bouwkundig) architecten⁴, interieurarchitecten, tuin- en landschapsarchitecten en stedenbouwkundigen. Deze ontwerpers zijn actief op alle relevante ruimtelijke schaalniveaus: van de inrichting van een specifieke ruimte in een gebouw tot dat gebouw zelf, en vervolgens tot het schaalniveau van de omgeving - straat, stad en regio. Aldus kunnen zij een essentiële bijdrage leveren aan de realisering van de huidige (nationale) ontwerpogave. Gegeven de waaier van gerelateerde problemen waar we nu voor staan, is er juist behoefte aan bijdragen van ruimtelijk ontwerpers.

Zij worden immers opgeleid om integraal te denken en zich rekenschap te geven van de doorwerking van een bepaald ontwerp op de omgeving in bredere zin.

Een openbare bron van het CBS laat zien dat in 2020 in totaal 103.000 personen werkzaam waren in activiteiten met een SBI-code (resp. 71111, 71112, 7112 en 74103) die betrekking heeft op de ruimtelijke ontwerpsector in brede zin in Nederland (zie Tabel 1.1 met werkzame personen per SBI-code).

---

4. We gebruiken hier de term (bouwkundig) architecten om zo het onderscheid met de drie andere disciplines aan te geven. Tevens gebruiken we architecten uitsluitend voor die (deel)categorie ruimtelijk ontwerpers die staan ingeschreven in het Architectenregister.

Slechts een deel van deze mensen mag een officiële titel dragen. Dit komt doordat de titels architect, stedenbouwkundige, tuin- en landschapsarchitect en interieurarchitect wettelijk beschermd zijn op grond van de op 1 oktober 1988 in werking getreden Wet op de Architectentitel (WAT). Alleen indien men aan bepaalde wettelijke kwalificaties heeft voldaan en als men geregistreerd staat in het Architectenregister, mag men een of meerdere van deze titels gebruiken. Binnen de bredere categorie van ruimtelijk ontwerpers vormen deze vier disciplines de enige beroepsgroep die een dergelijke titelbescherming kent. Het eerste deel van dit onderzoek focust zich op deze in het Architectenregister ingeschreven ontwerpers.

In het Architectenregister staan daarom ‘slechts’ 10.080 personen ingeschreven die aan CBS-data gekoppeld konden worden. Bij de cijfermatige uiteenzetting focussen we ons, anders dan in eerdere rapportages, op deze groep die ook daadwerkelijk aan data van het CBS kon worden gekoppeld.

Het tweede deel van het onderzoek richt zich op het profiel van de jonge ontwerper. In totaal zijn er in Nederland elf instellingen waaraan een vooropleiding⁵ gevolgd kan worden die direct toegang verleent tot de beroepservaringperiode en daarna de titel. In dit onderzoek is voor deze instellingen gekeken naar het aantal inschrijvingen, studenten en afgestudeerden binnen de

Tabel 1.1

Werkzame personen in Nederland per SBI-code

SBI-code	Aantal werknemers 2020
71111: Architecten	9.400
71112: Interieurarchitecten	500
7112: Ingenieurs en overig technisch ontwerp en advies (waaronder tuin- en landschaparchitecten en stedenbouwkundigen)	90.300
74103: Interieur- en ruimtelijk ontwerp	2.800
Totaal	103.000

5. Zie ook: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0019763/2016-09-02>.

studies in de ruimtelijke ontwerpsector. Deze data zijn afkomstig van Dienst Uitvoering Onderwijs (DUO). Naast deze cijfermatige analyse van studentenaantallen zijn onderwijsinstellingen benaderd om deel te nemen aan een gesprek. Specifiek is er contact gezocht met decanen en opleidingshoofden. Tot slot is een vragenlijstonderzoek uitgezet onder alumni van de opleidingen in de ruimtelijke ontwerpsector, waaraan studenten afgestudeerd na 2014 deel konden nemen. In totaal betreft dat naar schatting 6.800 alumni.

De databestanden met betrekking tot het aantal studenten en het aantal inschrijvingen bevatten de aantallen voor hbo en wo opleidingen voor 2018-2022. De databestanden met betrekking tot het aantal gediplomeerden bevatten de aantallen voor hbo en wo opleidingen voor 2017-2021.

1.5 Methode

Verrijking met behulp van de CBS-data

Het bestand van het Architectenregister is verrijkt met demografische- en arbeidseconomische informatie van (de bureaus van) ruimtelijk ontwerpers door het CBS. Deze gegevens zijn afkomstig uit de Basisregistratie Personen (BRP), het Algemeen Bedrijven Register (ABR), de Polisadministratie en het Stelsel van Sociaal-statistische Bestanden (SSB). De aangekoppelde informatie uit het BRP, zoals geslacht en leeftijd, heeft betrekking op peilmoment 31 december 2021. De aangekoppelde informatie uit het ABR, die horen bij een baan als werknemer of zelfstandige, zijn bepaald op de laatste vrijdag voor kerst van 2021. Deze werkwijze neemt zo min mogelijk administratieve ruis mee. In totaal kon op deze manier 76% van het Architectenregister succesvol gekoppeld worden door het CBS, dit zijn 10.080 ruimtelijk ontwerpers. Wanneer in dit rapport verwezen wordt naar de personen ingeschreven in het Architectenregister dan heeft dit derhalve betrekking op het aantal van 10.080. De zo verkregen data uit 2021 zijn bovendien vergeleken met de data uit de voorgaande rapportage met betrekking tot gegevens uit 2018.

In dit onderzoek is gebruik gemaakt van integrale gegevens. Om onthulling van informatie over individuele personen te voorkomen, zijn cijfers op basis van de Inkomensstatistiek afgerond op honderdtallen en zijn de overige cijfers afgerond op tientallen. Daarnaast zijn cijfers over subpopulaties kleiner dan tien personen onderdrukt en vervangen door een nul. Door deze afrondings- en onderdrukingsregels tellen de verschillende subpopulaties niet altijd op tot de totale populatie.

Semigestructureerde interviews

Om zicht te krijgen op de uitstromende studenten en ontwikkelingen die zich in de afgelopen jaren hebben voorgedaan in het onderwijs, zijn gesprekken gevoerd met decanen, opleidingscoördinatoren en/of vergelijkbare sleutelfiguren van opleidingen genoemd in de Nadere regeling. Via deze sleutelfiguren is inzicht verzameld in het traject dat studenten doorlopen, het uitstroomgedrag van studenten (bijv. waar gaan zij werken?) en de mate waarin opleidingen zich bezighouden met de maatschappelijke opgaven en de vaardigheden van de toekomst. Ook is geïnventariseerd of we gebruik kunnen maken van alumninetwerken voor de verspreiding van de vragenlijst.

Vragenlijstonderzoek

Ten slotte zijn de circa 6800 alumni van de in de Nadere Regeling genoemde opleidingen benaderd voor een vragenlijstonderzoek, waarmee een cijfermatige inkijk in het profiel van de jonge ontwerper verkregen is. Zij zijn hoofdzakelijk aangeschreven via de hierboven genoemde alumninetwerken. Daarnaast is ook gebruik gemaakt van socialemediakanalen van het Architectenregister om de vragenlijst onder de aandacht te brengen.

In totaal hebben 474 jonge ontwerpers deelgenomen aan het vragenlijstonderzoek. Dat komt neer op ca. 5,6% van het totale aantal alumni. Onderzoeksresultaten van vragenlijstonderzoek wijken altijd in enige mate af van de werkelijkheid. Dit komt onder andere doordat niet de gehele populatie deelneemt aan het onderzoek. Op basis van het resultaat in verkregen dataset wil men vaak wel graag uitspraken doen over kenmerken of eigenschappen van de gehele populatie. Dat kan alleen binnen het betrouwbaarheidsinterval. Het betrouwbaarheidsinterval geeft het gebied van waarden aan, waarbinnen de werkelijke waarde in de populatie met een zekere graad van waarschijnlijkheid ligt.

- Het betrouwbaarheidsinterval wordt bepaald door de nauwkeurigheidsmarge, deze geeft aan wat de onder- en bovengrens van het betrouwbaarheidsinterval is. Hoe kleiner het interval, dus hoe dichter die grenzen bij elkaar liggen, des te nauwkeuriger is de schatting van de werkelijke waarde. De nauwkeurigheidsmarge is onder andere afhankelijk van de grootte van de steekproef. Hoe groter de steekproef (ook in verhouding tot de totale doelpopulatie), des te smaller is het interval.
- Voor de graad van waarschijnlijkheid wordt meestal (vanuit statistische overwegingen) 95% gebruikt. Dit betekent dat, wanneer we het onderzoek 100 keer in dezelfde populatie met verschillende steekproeven zouden herhalen, 95 van de herhalingen een betrouwbaarheidsinterval geven waarbinnen de daadwerkelijke populatiewaarde ligt.

Voor dit onderzoek is de nauwkeurigheidsmarge 4,3% en het betrouwbaarheidsniveau is vooraf vastgesteld op 95%. Idealiter ligt de nauwkeurigheidsmarge onder de 5% om heel nauwkeurig uitspraken te kunnen doen. Dat is in dit onderzoek het geval. De nauwkeurigheidsmarge van 4,3% betekent dat we met 95% zekerheid kunnen stellen dat de uitkomst van de gehele onderzoekspopulatie maximaal 4,3% onder of boven de uitkomst van dit onderzoek ligt. Als voorbeeld: wanneer 50% van de deelnemers uit de dataset het helemaal eens is met een stelling, dan zal dit in de gehele onderzoekspopulatie, met 95% zekerheid, tussen de 45,7% en 54,3% liggen.

Tabel 1.2

Respons vragenlijst onder jonge ontwerpers

Respons vragenlijstonderzoek	
Omvang populatie (aantal alumni)	ca. 6.800
Aantal reacties vragenlijst (respons)	474 (ca. 7%)
Nauwkeurigheidsmarge	4,3%

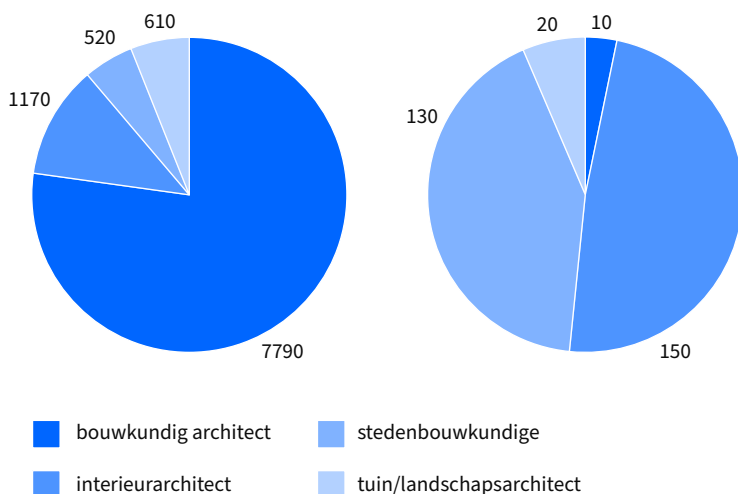
2. Het profiel van de ruimtelijk ontwerper

2.1 Introductie

In dit hoofdstuk volgt een cijfermatige beschrijving van de ruimtelijke ontwerpsector. De gepresenteerde gegevens zijn gebaseerd op het deel van de ingeschreven personen in het Architectenregister dat gekoppeld kon worden aan de CBS-data op peildatum 31 december 2021. Waar relevant geven we tevens een inzicht in eventuele verschillen tussen de vier disciplines: (bouwkundig) architecten, stedenbouwkundigen, tuin- en landschapsarchitecten en interieurarchitecten. In totaal bevatten de samengestelde data 10.080 ingeschrevenen in het Architectenregister. Het grootste deel van hen betreft (bouwkundig) architecten, namelijk 7790. Verder gaat het om 1170 interieurarchitecten, 610 tuin- en landschapsarchitecten en 520 stedenbouwkundigen. Figuur 2.1 geeft een overzicht van de verdeling over de verschillende disciplines in het Architectenregister 2021.

Daarnaast zijn 310 personen geregistreerd met een tweede of derde titel (zie figuur 2.2). Dit betreft vrijwel uitsluitend bouwkundig architecten die zich ook als interieurarchitect, stedenbouwkundige of als tuin- en landschapsarchitect hebben ingeschreven.

Hieronder wordt achtereenvolgens ingegaan op de leeftijdsopbouw, genderverdeling, het opleidingsniveau, het soort dienstverband, de grootte van het bedrijf, de wekelijkse arbeidsduur en de salariëring van de ruimtelijke ontwerpsector.

Figuur 2.1 links

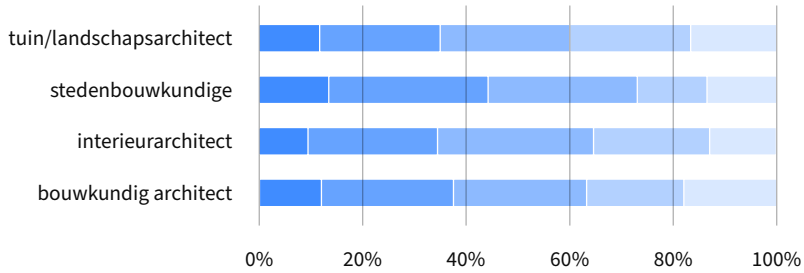
Eerste discipline van de ingeschrevenen in het architectenregister 2018. Bron: architectenregister en CBS.

Figuur 2.2 rechts

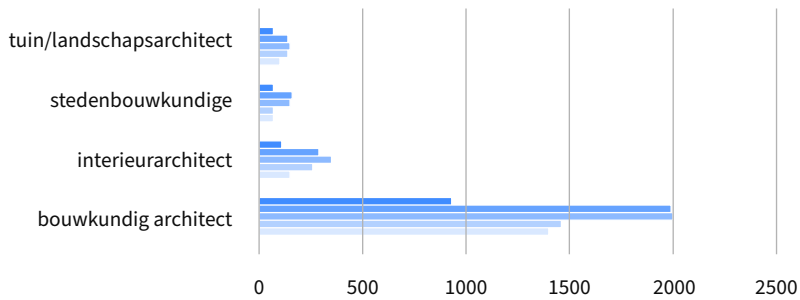
Tweede discipline van de ingeschrevenen in het architectenregister 2018. Bron: architectenregister 2018.

2.2 Leeftijds opbouw

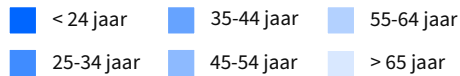
Figuren 2.3 en 2.4 geven de leeftijdsverdelingen binnen de verschillende disciplines weer, waarbij figuur 2.3 de procentuele verdeling weergeeft en figuur 2.4 de absolute aantallen. Voor alle disciplines valt op dat het zwaartepunt ligt op de leeftijdscategorie 45-54 jaar. Ook geldt voor alle disciplines dat een vrij groot deel van de ingeschrevenen in het register ouder dan 65 jaar is (tot bijna 20% voor bouwkundig architecten). Ter vergelijking: voor de gehele beroepsbevolking geldt dat 42% tussen de 45 en 75 jaar oud is, terwijl 40% tussen de 25 en 45 jaar oud is (Bron: [CBS Statline](#)). Relatief gezien is de ontwerpsector daarmee ouder dan de rest van de Nederlandse beroepsbevolking. Een oorzaak hiervan zou kunnen zijn dat ruimtelijk ontwerpers in vergelijking tot andere beroepsgroepen langer actief blijven.

Figuur 2.3
Leeftijdsopbouw (%) in het Architectenregister 2021 per discipline. Bron: Architectenregister en CBS.

Figuur 2.4
Leeftijdsopbouw (n) in het Architectenregister 2021 per discipline. Bron: Architectenregister en CBS.

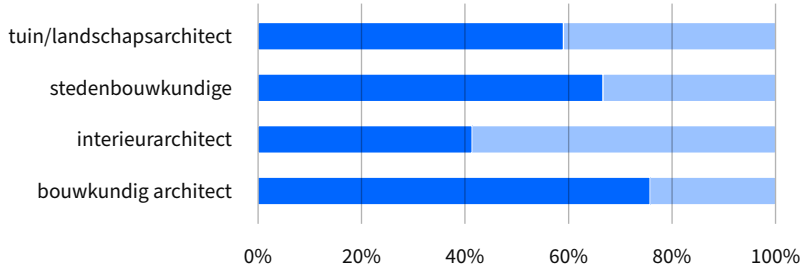
2.3 Gender verdeling

Figuren 2.5 en 2.6 geven de man-vrouwverdeling in het Architectenregister weer. Figuur 2.5 laat de genderverdeling per discipline zien. Hierin komt duidelijk naar voren dat de sector, getalsmatig gezien, nog voornamelijk bestaat uit mannen.

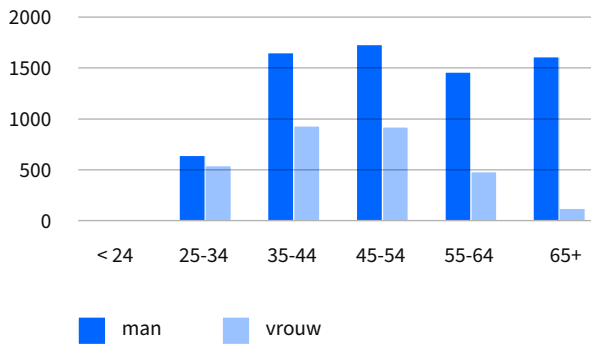
In de eerdere onderzoeken werd de verwachting geuit dat de genderverdeling in de sector als geheel aan het veranderen is. In het huidige onderzoek op basis van het Architectenregister, zien we een ander beeld: figuur 2.6 toont voor elke leeftijdscategorie minder vrouwen dan mannen. Wel zij opgemerkt dat dit verschil klein is in de leeftijdscategorie 25-34 jaar.

De ruimtelijke ontwerpsector in perspectief

Figuur 2.5
Genderverdeling
per discipline in het
Architectenregister 2021.
Bron: Architectenregister
en CBS.

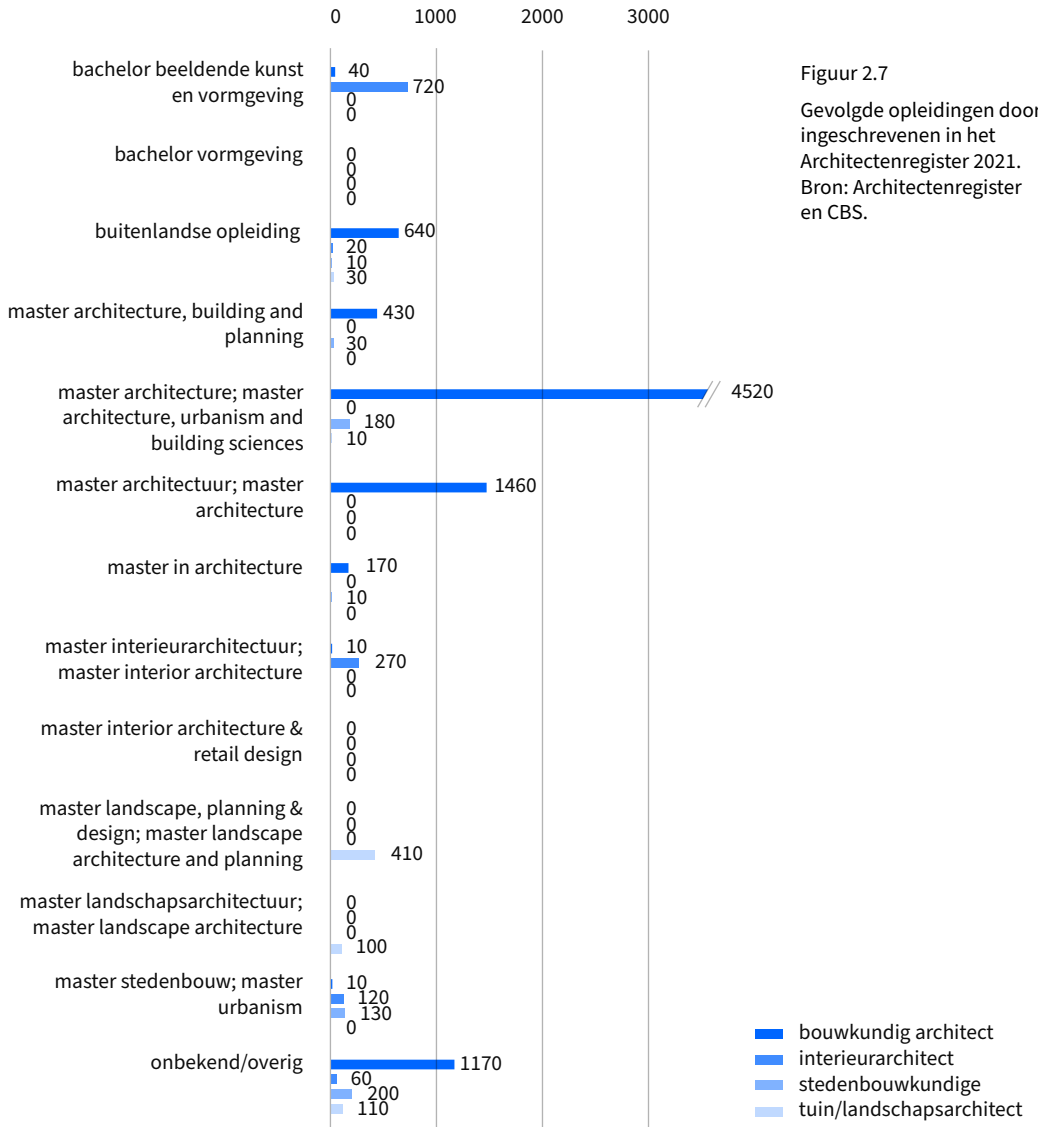

Figuur 2.6
Genderverdeling per
leeftijdscategorie in het
Architectenregister 2021.
Bron: Architectenregister
en CBS.

2.4 Opleidings achtergrond

Voor de ingeschrevenen in het Architectenregister is per discipline uiteengezet welke vooropleidingen zij hebben gevolgd. Figuur 2.7 geeft per discipline de gevolgde vooropleidingen weer en tabel 2.1 een overzicht per discipline en afgeronde opleiding. De meeste (bouwkundig) architecten en stedenbouwkundigen hebben de opleiding master architecture (architecture, urbanism and building sciences) afgerond. De meest gevolgde opleidingen voor tuin- en landschapsarchitect zijn de master landscape, planning & design en de master landscape, architecture and planning. Verder valt op dat een flink aantal (bouwkundig) architecten een opleiding in het buitenland heeft gevolgd. Opvallend is ook dat van een vrij groot aantal ingeschrevenen niet bekend is welke opleiding zij hebben gevolgd. Interieurarchitecten hebben veelal de bachelor beeldende kunst en vormgeving doorlopen. Dat is niet bijzonder, aangezien er lange tijd geen andere optie was. Pas in recentere jaren is er een opleiding op masterniveau aan de Nadere regeling toegevoegd. Hoewel een afgeronde masteropleiding tegenwoordig een vereiste is voor inschrijving in het register, kon men tot 2011 ook met een specifieke bacheloropleiding ingeschreven worden in het Architectenregister.

De ruimtelijke ontwerpsector in perspectief

2.5 Werkgelegenheid en verhouding werknemers/ zelfstandigen

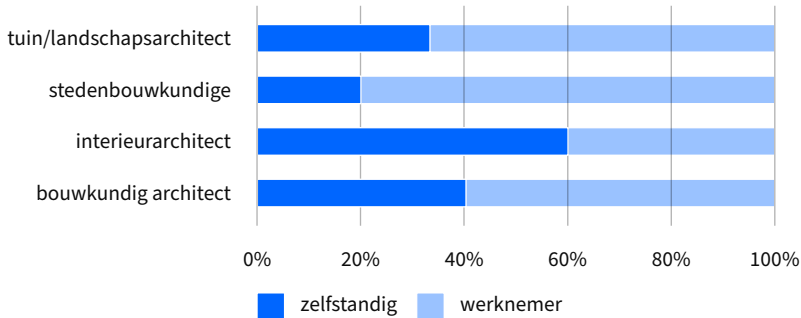
De laatste jaren nam het aantal zelfstandig ondernemers in de ruimtelijke ontwerpsector flink toe (Koetsenruijter & Kloosterman, 2018). Figuur 2.8 laat zien dat het aandeel zelfstandigen sterk wisselt per discipline. Onder stedenbouwkundigen gaat het om een op de vijf, bij interieurarchitecten om drie op de vijf. Duidelijk is dat het zelfstandig ondernemerschap een belangrijke positie inneemt binnen de ruimtelijke ontwerpsector. De meeste zelfstandigen zijn zelfstandig zonder personeel. Onder ingeschrevenen in het register bevindt zich tevens een groep die zowel werkzaam is als werknemer en als zelfstandige: de zogenaamde dubbel actieven (figuur 2.9). Dit zijn bijvoorbeeld personen die twee dagen in loondienst bij een bedrijf werken en daarnaast drie dagen per week hun eigen kantoor runnen. Van het totale aantal ingeschrevenen in het Architectenregister valt 3,0% onder deze noemer. Het percentage dubbel actieven is het hoogst onder stedenbouwkundigen (3,85%). Ook onder bouwkundig architecten is een relatief groot aandeel dubbel actieven aanwezig (3,59%). Bij interieurarchitecten is deze groep het kleinst. De recente toename in het aantal zelfstandige ondernemingen valt ook af te lezen aan de leeftijd van ondernemingen (figuur 2.10). De meeste zelfstandige bedrijven zijn relatief jong, met het zwaartepunt op de categorieën 0-5 en 6-10 jaar.

Veruit het grootste aandeel van deze relatief nieuwe zelfstandig ondernemingen is te herleiden naar de discipline (bouwkundig) architecten (figuur 2.11). Cijfers met betrekking tot de leeftijd van bedrijven en zelfstandig ondernemingen in de andere disciplines zijn hier niet opgenomen, aangezien de afronding op honderdtallen in de CBS data weinig gedetailleerde informatie geeft.

Tabel 2.1

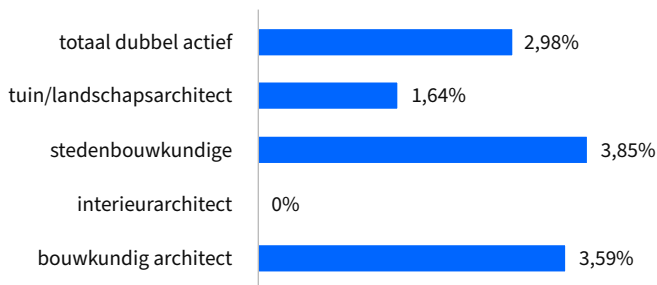
Ingeschrevenen in het Architectenregister 2021, per discipline en hoogst afgeronde opleiding. NB: Wanneer architecten met meerdere opleidingen in het Architectenregister voorkomen, worden deze opleidingen allemaal meegenomen. Het totaal aantal opleidingen telt dus niet op tot het totaal aantal architecten. Bron: Architectenregister en CBS.

Discipline en hoogst afgeronde opleiding	Aantal ingeschrevenen
Tuin- en landschapsarchitecten (master)	660
Stedenbouwkundige (master)	560
Interieurarchitecten (master)	470
Bouwkundig architect (master)	8410
Interieurarchitecten (bachelor)	720
Bouwkundig architect (bachelor)	40

Figuur 2.8

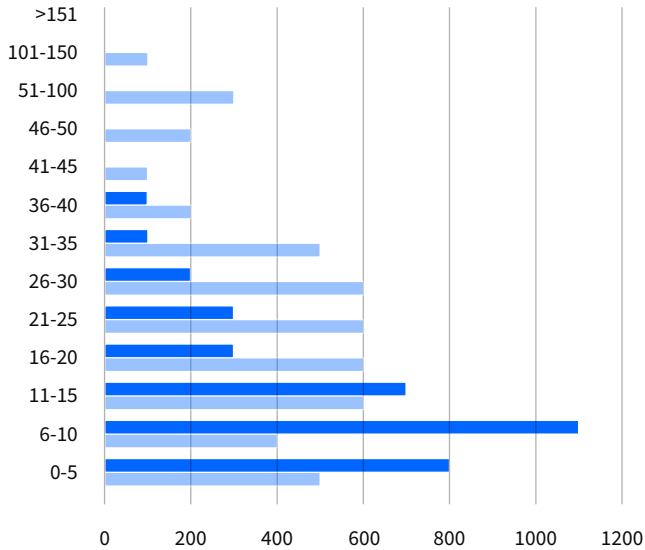
Verdeling zelfstandigen en werknemers per discipline in het Architectenregister 2021. Bron: Architectenregister en CBS.⁶

Figuur 2.9

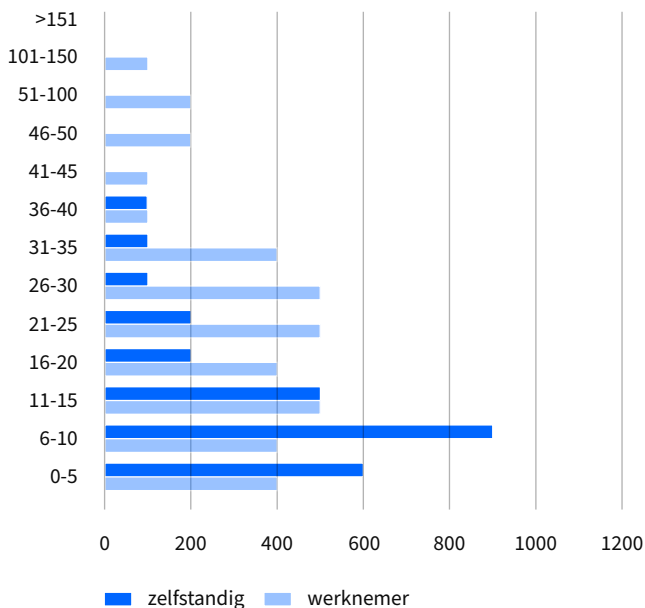
Het aandeel dubbel actieven per discipline in het Architectenregister 2021. Bron: Architectenregister en CBS.

6. We baseren ons hierbij op de definitie van het CBS: een zelfstandig ondernemer zonder personeel is dan “een persoon die arbeid verricht voor eigen rekening of risico, – in een eigen bedrijf of praktijk (zelfstandig ondernemer), of – als directeur of grootaandeelhouder of als overige zelfstandige (bijvoorbeeld in een zelfstandig uitgeoefend beroep), én – die daarbij geen personeel in dienst heeft.” (uit Documentatierapport CBS, 2020). Voor zelfstandigen met personeel geldt dezelfde definitie, maar dan logischerwijs met de voorwaarde dat diegene wel personeel in dienst heeft.

Figuur 2.10

Leeftijd van ondernemingen waar ingeschreven in het Architectenregister 2021 werkzaam zijn, uitgesplitst naar zelfstandigen en werknemers. Bron: Architectenregister en CBS.

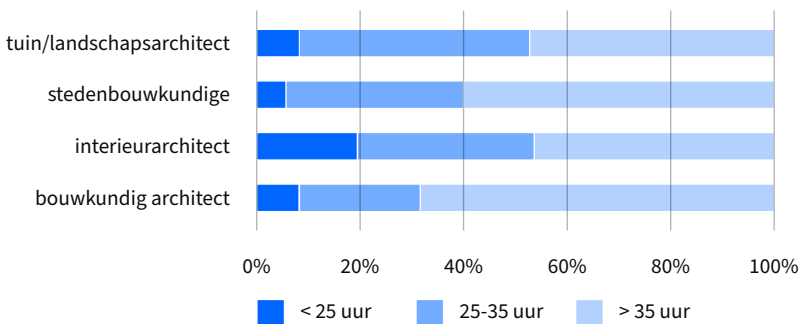

Figuur 2.11

Leeftijd van ondernemingen waar (bouwkundig) architecten ingeschreven in het Architectenregister 2021 werkzaam zijn, uitgesplitst naar zelfstandigen en werknemers. Bron: Architectenregister en CBS.

2.6 Wekelijkse arbeidsduur

Het merendeel van de ingeschrevenen in het register werkt meer dan 35 uur per week. Uit figuur 2.12 blijkt dat interieurarchitecten relatief het vaakst in deeltijd werken (d.w.z. minder dan 35 uur per week). Dit hangt mogelijk samen met het grotere aantal vrouwelijke interieurarchitecten, gegeven het feit dat vrouwen in Nederland in het algemeen sterker zijn vertegenwoordigd in deeltijdwerk (zie bijvoorbeeld de [CBS Emancipatiemonitor 2022](#)). Bouwkundig architecten zijn het meest geneigd om voltijds te werken. Een verdere uitsplitsing naar geslacht (figuur 2.13a en 2.13b) laat inderdaad zien dat vrouwen in elk van de vier disciplines vaker in deeltijd werken dan hun mannelijke collega's.

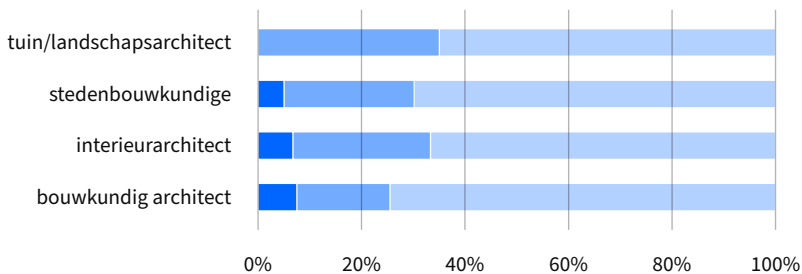
Figuur 2.12

Gemiddelde wekelijkse arbeidsduur per werknemer uitgesplitst naar discipline. Bron: Architectenregister en CBS.

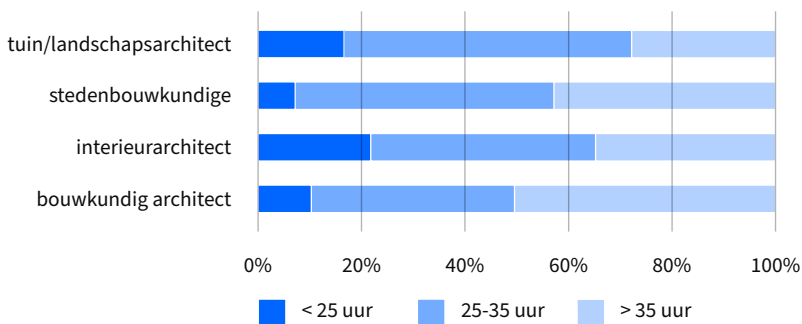
Figuur 2.14 geeft ten slotte de wekelijkse arbeidsduur afgezet tegenover de leeftijdscategorieën weer. Te zien is dat het gemiddelde aantal arbeidsuren gemiddeld lager ligt voor ingeschrevenen die vallen in de leeftijdscategorie 65 jaar en ouder. Daarnaast zien we dat, wanneer de leeftijd stijgt, neemt zowel het aandeel dat minder dan 25 uur per week werkt toe, als het aandeel dat meer 35 uur per week werkt.

De jongste werknemers (25-34 jaar) werken het vaakst in een voltijdsconstructie. Ook vinden we in deze leeftijdsgroep het kleinste aandeel ontwerpers dat minder dan 25 uur werkt. Dit is waarschijnlijk te verklaren door het feit dat jonge ontwerpers nog maar pas aan hun loopbaan zijn begonnen, waarbij de verwachting nog sterker ligt op een voltijdsdienstverband.

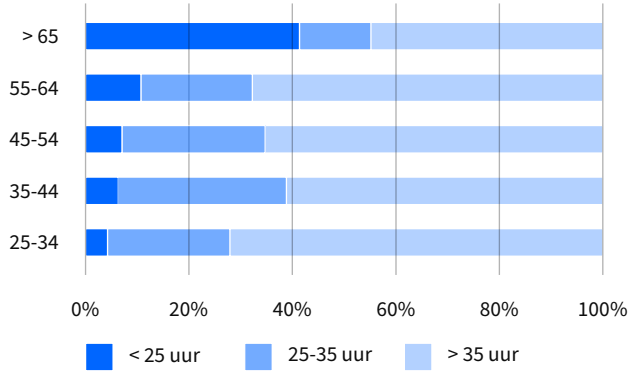
Figuur 2.13a

Gemiddelde wekelijkse arbeidsduur per werknemer uitgesplitst naar discipline en geslacht (man). Bron: Architectenregister en CBS.

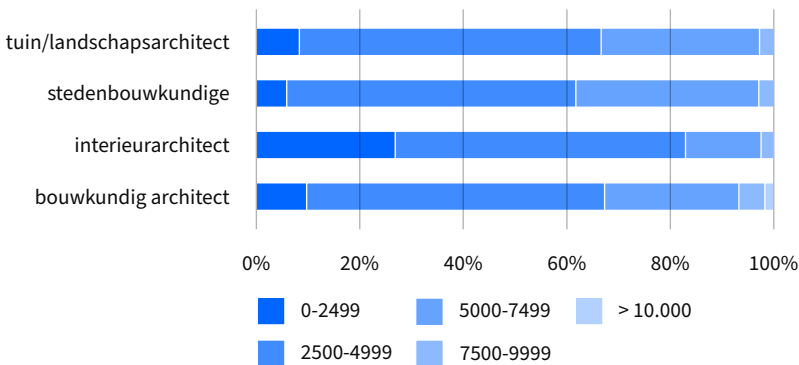

Figuur 2.13b

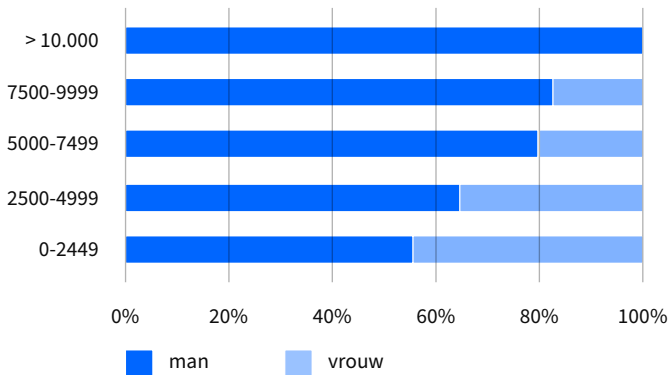
Gemiddelde wekelijkse arbeidsduur per werknemer uitgesplitst naar discipline en geslacht (vrouw). Bron: Architectenregister en CBS.

Figuur 2.14
Gemiddelde wekelijkse arbeidsduur per werknemer uitgesplitst naar leeftijdscategorie. Bron: Architectenregister en CBS.

Figuur 2.15
Het bruto maandloon van ingeschrevenen in het Architectenregister uitgesplitst naar discipline. Bron: Architectenregister en CBS.

Figuur 2.16
Het bruto maandloon van ingeschrevenen in het Architectenregister uitgesplitst naar geslacht. Bron: Architectenregister en CBS.

2.7 Salaris

Het bruto maandloon is opgedeeld in de volgende categorieën: 0-2499, 2500-4999, 5000-7499, 7500-9999 en > 10.000 euro per maand. Voor alle disciplines geldt dat het grootste aandeel ingeschreven een bruto maandloon tussen de 2500 en 4999 euro ontvangt. In figuur 2.15 wordt het bruto maandloon per discipline uiteengezet.

Een aantal zaken valt op wanneer de verschillende disciplines met elkaar worden vergeleken. Zo is de discipline (bouwkundig) architecten de enige waarbinnen de looncategorie meer dan 10.000 bruto per maand is vertegenwoordigd. Ook is de looncategorie 7500-9999 binnen deze discipline relatief vaker vertegenwoordigd. Onder interieurarchitecten is daarentegen de categorie 0-2499 euro relatief groot, namelijk 27% tegenover gemiddeld 8% bij de andere disciplines. Dit gegeven hangt mogelijk samen met het grote aandeel vrouwen (verg. de loonkloof tussen mannen en vrouwen) en het aandeel dat in deeltijd werkt in de discipline van interieurarchitect. Figuur 2.16 geeft de loonverdeling naar geslacht weer. In lijn met de hierboven aangeven verschillen tussen de positie van mannelijke en vrouwelijke ruimtelijk ontwerpers zien we hier dat hoe hoger het brutoloon, des te lager het aandeel vrouwen.

Deels zal dit samenhangen met verschillen in werktijd, maar net als elders op de Nederlandse arbeidsmarkt valt ook te verwachten dat vrouwen ondervertegenwoordigd zijn in hogere rangen en wellicht ook minder betaald worden voor hetzelfde werk (zie bijvoorbeeld de [CBS Emancipatiemonitor 2022](#)).

Tabel 2.2

Aantal werknemers en zelfstandigen per vestigingsgemeente. Bron: Architectenregister en CBS.

Vestigingsgemeente	Aantal werknemers	Aantal zelfstandigen
Amsterdam	800	100
Rotterdam	700	100
's-Gravenhage	400	<10
Delft	200	<10
Utrecht	200	<10
Eindhoven	200	<10
Amersfoort	100	<10
Arnhem	100	<10
Groningen	100	<10
's-Hertogenbosch	100	<10
Overig	2300	200
Onbekend	<10	3100
Totaal	5100	3600

2.8 Geografie van de ruimtelijke ontwerpsector

Spreiding over Nederland

De ruimtelijke ontwerpsector in Nederland blijkt – geheel in lijn met andere culturele en creatieve industrieën – vooral een historisch geworteld grootstedelijk vestigingspatroon te kennen (Kloosterman, 2004; Kloosterman en Stegmeijer, 2004; Deinema en Kloosterman, 2013; Mačkić, 2020). We zien dit patroon zowel voor hen die werknemer zijn, als voor de zelfstandig ruimtelijk ontwerper (tabel 2.2). In het tweede geval komen alleen Amsterdam en Rotterdam naar voren als vestigingsgemeente. Deze twee zijn veruit ook de grootste vestigingsgemeente van werknemers. Merk op dat van een groot deel van de zelfstandigen de vestigingsgemeente onbekend is. NB: Vanwege de afronding op honderdtallen telt het totale aantal niet op tot het totale aantal ingeschrevenen in het register.

Een internationale sector

Zoals in veel kennisintensieve sectoren in Nederland is ook die van het ruimtelijk ontwerp internationaler geworden – zowel qua werkenden als qua werkgebied. Met name, maar niet uitsluitend, de grotere architectenbureaus die op de internationale markt opereren, hebben al jaren een divers personeelbestand met verschillende nationaliteiten (Kloosterman, 2010).

Ook trekken de opleidingen in Nederland veel internationale studenten. Vanuit het werkveld zijn er geluiden dat deze internationale studenten regelmatig na hun studie in Nederland blijven werken, al dan niet in een dienstverband. Daarnaast zien we ook dat internationale werknemers op tijdelijke basis als stagiaires of trainees aan de slag gaan bij Nederlandse bureaus. Deze ontwikkeling heeft overigens (nog) niet geleid tot een aanzienlijk aandeel van het aantal internationalen dat zich laat inschrijven in

het Architectenregister. In 2021 waren 730 (ca. 7,2%) ruimtelijk ontwerpers uit andere landen dan Nederland ingeschreven in het register.

Tabel 2.3 geeft de tien meest voorkomende nationaliteiten in het Architectenregister weer. Na Nederland komen de meeste ontwerpers die zijn ingeschreven in het register uit buurland Duitsland (meer dan 200 personen), gevolgd door Italië met zo'n 80 personen.

Tabel 2.3

De tien meest voorkomende nationaliteiten in het Architectenregister. Bron: Architectenregister en CBS.

Nationaliteit	Aantal
Nederlands	9330
Duits	210
Italiaans	80
Belgisch	50
Pools	50
Spaans	40
Chinees	40
Grieks	30
Brits	30
Frans	20
Overig	200
Totaal	10.080

2.9 Een profielschets van de vier disciplines

In de deelhoofdstukken hierboven is de ruimtelijke ontwerpsector aan de hand van een groot aantal achtergrondkenmerken nader in kaart gebracht. Daarmee kan een antwoord gegeven worden op de eerste deelvraag in dit onderzoek:

Wat is het profiel van de ruimtelijke ontwerpsector gelet op achtergrondkenmerken als leeftijd, genderverdeling, opleidingsachtergrond, contractsoort, dienstverband, wekelijkse arbeidsduur, maandloon en geografische spreiding?

Duidelijk wordt dat de ruimtelijke ontwerpsector een diverse sector is, waarin we niet alleen verschillen tussen disciplines, maar ook daarbinnen kunnen onderscheiden. Desalniettemin is het mogelijk om op basis van de verschillende kenmerken een algemene schets te maken van de vier disciplines. Hieronder geven we per discipline een schematische profielschets van de ontwerper weer.

Figuur 2.17

Profielschets van de ruimtelijk ontwerper.

	De (bouwkundig) architect	De interieurarchitect
Leeftijd	45-54 jaar	45-54 jaar
Geslacht	Man	Vrouw
Opleiding	Master architecture, urbanism and building sciences	Bachelor beeldende kunst en vormgeving
Dienstverband	Werknemer	Zelfstandige
Arbeidsduur per week	> 35 uur	25-35 uur
Bruto maandsalaris	€2500 - €4999	€2500 - €4999
Regio	(Rand)-stedelijk	(Rand)-stedelijk

	De stedenbouwkundige	De tuin- en landschapsarchitect
Leeftijd	35-44 jaar	45-54 jaar
Geslacht	Man	Man
Opleiding	Master architecture, urbanism and building sciences	Master landscape, planning and design
Dienstverband	Werknemer	Werknemer
Arbeidsduur per week	> 35 uur	> 35 uur
Salaris	€2500 - €4999	€2500 - €4999
Regio	(Rand)-stedelijk	(Rand)-stedelijk

2.10 Relevante ontwikkelingen in de tijd

In vergelijking met voorgaande meetjaren is een aantal relevante ontwikkelingen te identificeren. Deze ontwikkelingen behandelen we in dit deelhoofdstuk om zo antwoord te geven op de tweede deelvraag van dit onderzoek:

Welke relevante ontwikkelingen over de tijd zijn zichtbaar in vergelijking tot eerdere rapportages?

Genderverdeling

De eerste jaarrapportage uit 2020 beschrijft dat van het totale aantal ingeschreven ontwerpers circa 70% man is. Ook dan wordt al opgemerkt dat tussen de disciplines verschillen bestaan, al wordt hier niet in detail op ingegaan. Wel wordt benoemd dat Nederland in vergelijking met andere Europese landen bij de drie slechts scorende landen behoort als het gaat om het percentage vrouwelijke ruimtelijk ontwerpers. Kijken we naar de ontwikkeling over de jaren heen, dan zien we dat de verdeling tussen mannen en vrouwen in de disciplines (bouwkundig) architecten, stedenbouwkundigen en tuin- en landschapsarchitecten vrijwel gelijk blijft. Onder interieurarchitecten, waar het aandeel vrouwen al relatief groot was, zien we het aantal vrouwen verder stijgen (figuur 2.8).

Wekelijkse arbeidsduur

In alle disciplines is men sinds de vorige jaarrapportage meer gaan werken. Zo is het aandeel ingeschrevenen dat minder dan 25 uur per week werkt in alle vier de disciplines gedaald. Terwijl in elke discipline het aandeel dat meer dan 35 uur per week werkt juist is gestegen (zie figuur 2.19).

Kijken we dan naar het verschil tussen mannen en vrouwen over de verschillende meetjaren (figuur 2.20), dan zien we dat zowel mannen als vrouwen meer zijn gaan werken. Dit geldt voor alle disciplines.

Salaris

In de eerste jaarrapportage werd beschreven dat het gemiddelde uurloon (mediaan) van de ontwerper lag op €28,45. Tuin- en landschapsarchitecten verdienden toen het meest, terwijl interieurarchitecten fors minder verdienden. Ook dit keer valt op dat interieurarchitecten aanzienlijk minder verdienen dan werknemers in de andere drie disciplines.

Gekeken naar de verschillen tussen mannen en vrouwen zijn geen grote veranderingen waar te nemen. Vrouwen zijn iets meer vertegenwoordigd in de categorieën 5000-7499 en 7500-9999. Daartegenover staat dat in het huidige meetjaar geen vrouwen in de categorie > 10.000 vallen.

Werkgelegenheid en verhouding werknemers/zelfstandigen

In de jaarrapportage uit 2021 staat iets meer dan de helft van de ingeschreven ontwerpers te boek als werknemer (d.w.z. in loondienst). Waar de ontwikkeling van het aantal zzp'ers in de vorige jaarrapportage (2021) nog een stijgende lijn liet zien, lijkt het erop dat dit aantal inmiddels juist gedaald is. Hierbij is een belangrijke kanttekening dat door een andere werkwijze bij het CBS de data dit keer worden afgerond op honderdtallen, waardoor een uitsplitsing over de verschillende disciplines niet mogelijk is.

Een klein aandeel van de ruimtelijke ontwerpers is dubbel actief (zowel zelfstandig als ondernemer), op de totale groep bijna 3%. Die groep is het grootst onder stedenbouwkundigen en (bouwkundige) architecten. In vergelijking tot de vorige sectorrapportage zien we hierin een sterke daling (van 6,7% naar 3%), oftewel een halvering van het aantal dubbel actieven.

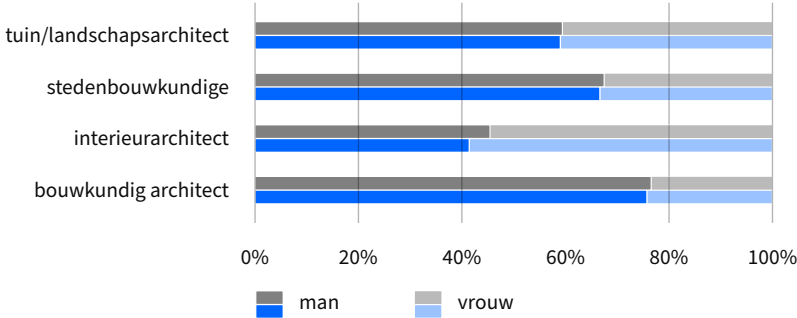
Leeftijd organisaties

In de huidige rapportage komt naar voren dat het overgrote deel van de werknemers werkt bij bedrijven die tussen de elf tot dertig jaar bestaan. Zelfstandigen werken vooral bij jonge bedrijven met een bestaansduur van tien jaar of minder. Dit beeld is onveranderd

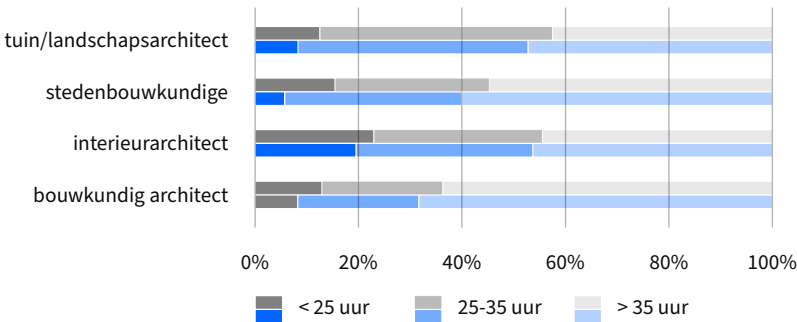
in vergelijking tot de vorige jaarrapportage. Wel valt op dat het aantal jonge zelfstandig ondernemingen is gedaald ten opzichte van de vorige jaarrapportage, wat erop lijkt te duiden dat er een kentering is ingezet als het gaat om de opkomst van nieuwe zelfstandig ondernemingen. NB: Waar de cijfers over leeftijd van bedrijven en zelfstandig ondernemingen in de vorige jaarrapportage nog werd weergegeven op basis van tientallen, zijn deze gegevens in de huidige rapportage op honderdtallen afgerond. In vergelijking met de vorige jaarrapportage valt bovendien op dat er sprake is van een algemene daling (in alle categorieën) van het aantal zelfstandige ondernemingen.

Internationalisering

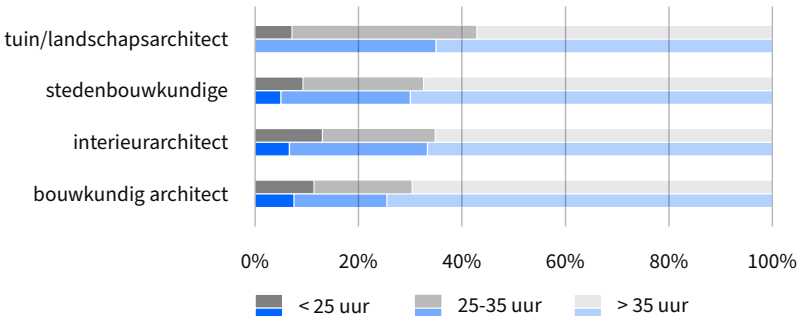
In de rapportage 2021 waren 710 (ca. 6,2%) ingeschreven ruimtelijk ontwerpers afkomstig uit een ander land, een lichte stijging ten opzichte van de jaarrapportage 2020 (590, circa 5,2%). In de huidige rapportage zien we dat deze lichte stijging doorzet (750, circa 7,4%).

Figuur 2.18
 Genderverdeling van ingeschrevenen in Architectenregister uitgesplitst naar discipline en meetjaar (grijs: rapportage 2021, rood: rapportage 2025). Bron: Architectenregister en CBS.

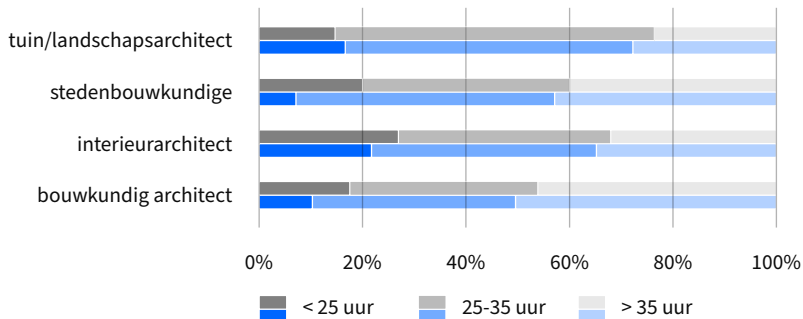

Figuur 2.19
 Werkuren van ingeschrevenen in Architectenregister per discipline en meetjaar (grijs: rapportage 2021, rood: rapportage 2025). Bron: Architectenregister en CBS.

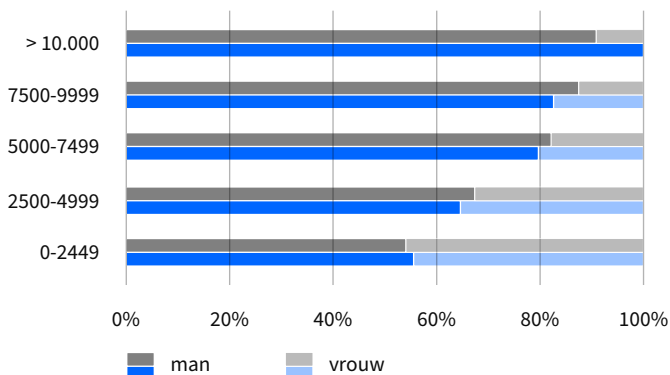
Figuur 2.20a
 Wekelijkse arbeidsduur uitgesplitst naar geslacht (man) en meetjaar (grijs: rapportage 2021, rood: rapportage 2025). Bron: Architectenregister, CBS en Jaarrapportage 2021.

De ruimtelijke ontwerpsector in perspectief

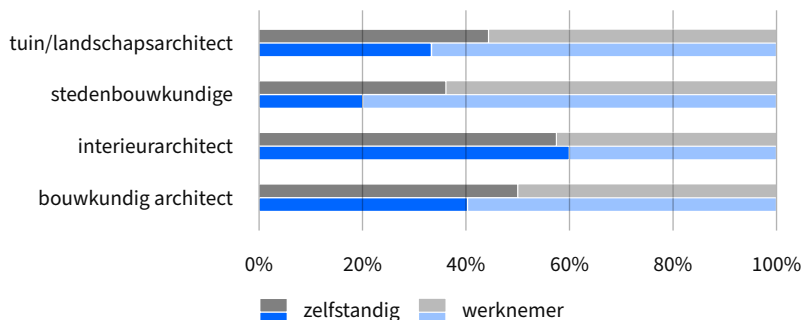
Figuur 2.20b

Wekelijkse arbeidsduur uitgesplitst naar geslacht (vrouw) en meetjaar (grijs: rapportage 2021, rood: rapportage 2025). Bron: Architectenregister, CBS en Jaarrapportage 2021.

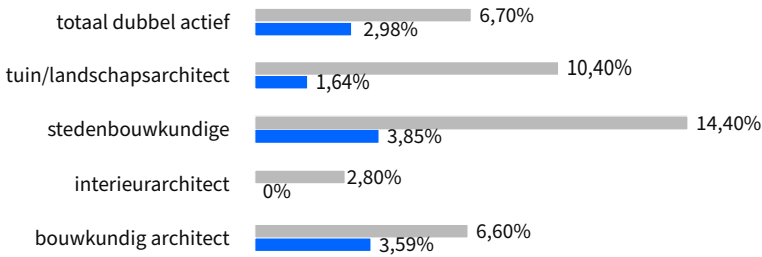
Figuur 2.21

Salaris uitsplitst naar meetjaar en geslacht (grijs: rapportage 2021, rood: rapportage 2025). Bron: Architectenregister, CBS en Jaarrapportage 2021.

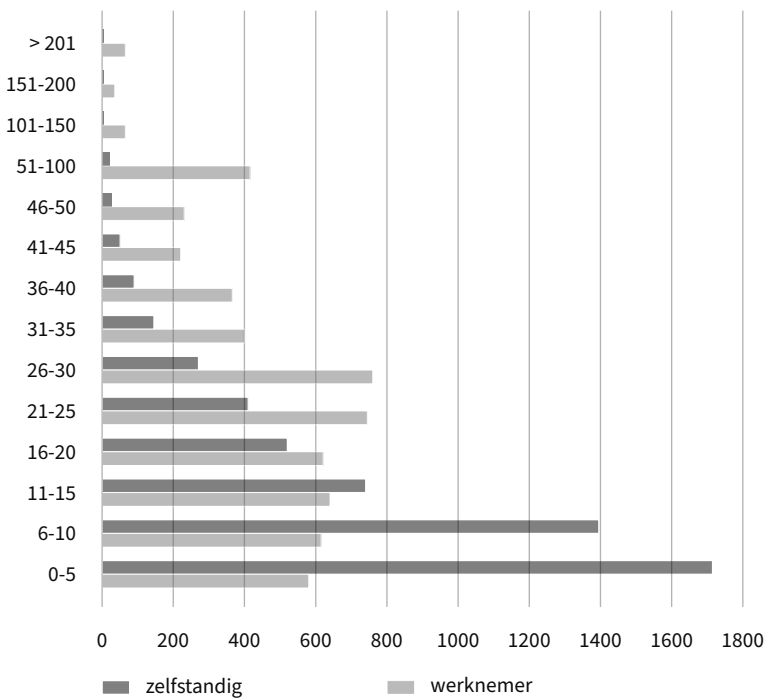
Figuur 2.22

Verhouding werknemers en zelfstandigen per discipline en meetjaar (grijs: rapportage 2021, rood: rapportage 2025). Bron: Architectenregister, CBS en Jaarrapportage 2021.

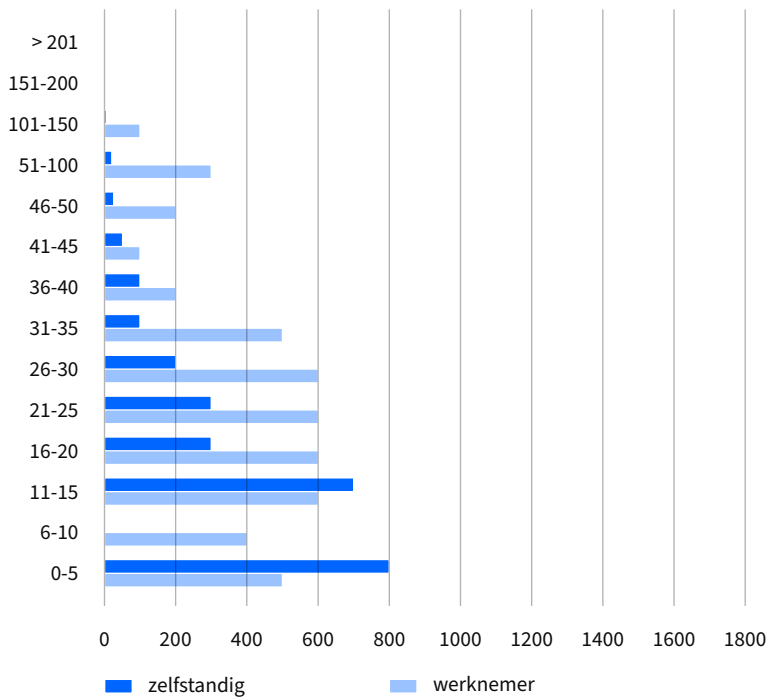
Figuur 2.23

Het aandeel dubbel actieven in het Architectenregister per discipline en meetjaar (grijs: rapportage 2021, rood: rapportage 2025). Bron: Architectenregister, CBS en Jaarrapportage 2021.

Figuur 2.24a

De leeftijd van ondernemingen waar ontwerpers werken per meetjaar (rapportage 2021) en uitgesplitst naar zelfstandigen en werknemers. Bron: Architectenregister, CBS en rapportage 2021.

Figuur 2.24b
De leeftijd van ondernemingen waar ontwerpers werken per meetjaar (rapportage 2025) en uitgesplitst naar zelfstandigen en werknemers. Bron: Architectenregister en CBS.

3.

Het profiel van de jonge ruimtelijk ontwerper

3.1 Introductie

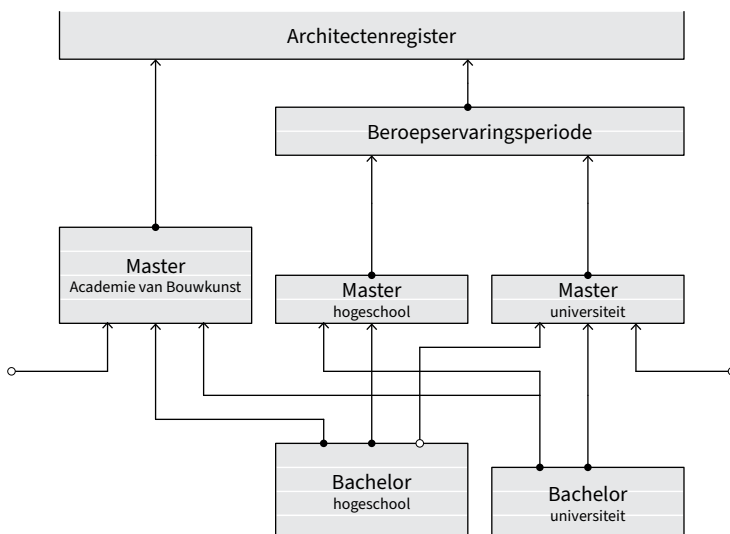
De ruimtelijke ontwerpsector staat voor een aantal grote maatschappelijke opgaven. Om deze reden is het interessant om inzicht te hebben in de manier waarop het onderwijs kijkt naar deze opgaven en naar de voor jonge ontwerpers benodigde vaardigheden om een antwoord te kunnen formuleren op deze en toekomstige opgaven. Daarnaast beogen we in kaart te brengen wie deze jonge ontwerpers precies zijn.

Om dit inzicht te vergaren is allereerst gekeken naar de in- en uitstroomcijfers van de masteropleidingen die, na het volgen van de beroepservaringperiode, toegang geven tot een van de vier beschermde titels. Vervolgens zijn sleutelfiguren binnen de opleidingen, genoemd in de Nadere regeling, uitgenodigd voor een interview over dit thema (zie bijlage A voor een overzicht) en zijn alumni van deze opleidingen uitgenodigd voor een vragenlijstonderzoek.

Voordat we in het profiel van de jonge ontwerper duiken is het goed om stil te staan bij de route die jonge ontwerpers (kunnen) volgen tot aan registratie in

het Architectenregister. Onderstaand stroomschema geeft de verschillende routes schematisch weer.

Figuur 3.1

Stroomschema van de route die men moet doorlopen voor registratie in het Architectenregister.

← reguliere route
↗ schakelroute

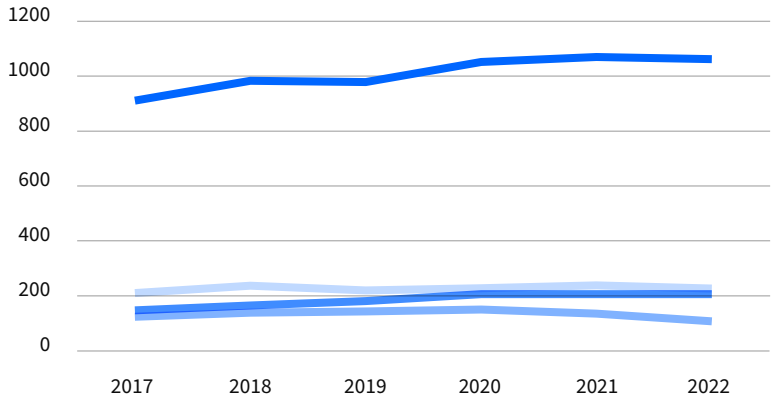
—●— diploma geeft toegang
—○— diploma geeft niet direct toegang (eventueel schakelsemaster of premaster vereist)

3.2 Studenten aantallen per discipline

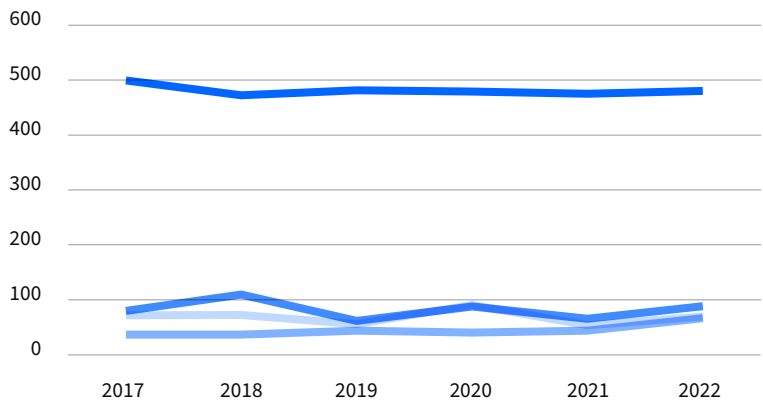
Om het profiel van de jonge ontwerper in kaart te brengen, is het van belang allereerst af te kaderen wie we precies beschouwen als jonge ontwerper. In dit geval merken wij personen die zijn afgestudeerd in 2014 of later als jonge ontwerper aan. Vervolgens is het van belang om te weten hoe groot deze groep precies is. Een mogelijkheid om dit nauwkeurig te becijferen is met gegevens van Dienst Uitvoering Onderwijs (DUO). DUO houdt jaarlijks bij hoeveel studenten instromen en afstuderen. Zodoende wordt duidelijk dat het gaat om circa 6.800 alumni in de afgelopen tien jaar. Hieronder gaan we in meer detail in op de studentenaantallen om zo antwoord te geven op de derde deelvraag:

Hoeveel studenten worden jaarlijks opgeleid in de ruimtelijke ontwerpsector?

Figuur 3.2 toont het aantal studenten dat voor dat jaar een opleiding volgt passend bij elk van die vier disciplines. De figuur laat zien dat relatief veel studenten een studie volgen die hen voorbereid op de discipline (bouwkundig) architect; dit is in lijn met wat verwacht zou worden op basis van de aantallen in het Architectenregister.

Figuur 3.1
Het aantal masterstudenten per discipline van 2017-2022. Bron: DUO.

Figuur 3.2
Het aantal afgestudeerde masterstudenten per discipline van 2016-2021. Bron: DUO.

- bouwkundig architect
- stedenbouwkundige
- interieurarchitect
- tuin/landschapsarchitect

Het aantal studenten in een opleiding dat gekoppeld kan worden aan de disciplines stedenbouwkunde en tuin- en landschapsarchitectuur neemt de afgelopen jaren toe. Studentenaantallen in de richting interieurarchitectuur laten tot en met 2020 een stijgende lijn zien, maar nemen daarna weer af.

Figuur 3.3 toont het jaarlijks aantal afgestudeerde masterstudenten per discipline. Vooral tuin- en landschapsarchitectuur en stedenbouwkunde kennen veel schommelingen: in 2016 waren er nog relatief veel afgestudeerden en ook in de jaren 2019 en 2021 zien we relatief gezien meer afgestudeerden. Voor interieurarchitectuur is het aantal afgestudeerden van 2016 tot en met 2020 steeds rond de veertig, waarna het in 2021 omhoogschiet naar bijna zeventig afgestudeerden.

In het onderliggende databestand geldt dat in een aantal gevallen minder dan vijf personen studeerden of afstudeerden in een bepaald jaar in een bepaalde studierichting. In het kader van anonimiteit zijn dergelijke aantallen niet meegenomen (af rondingsverschillen), wat maakt dat werkelijke aantallen mogelijk nog ietwat hoger liggen.

Tabel 3.1 geeft per vestigingsplaats van de onderwijsinstellingen weer hoeveel ingeschrevenen in het Architectenregister hun opleiding aldaar hebben behaald. Deze aantallen zijn tevens uitgesplitst naar discipline. De meeste ingeschrevenen hebben hun opleiding in Delft gevolgd. Het gaat dan met name om (bouwkundig) architecten. Ook stedenbouwkundigen volgden het vaakst hun opleiding in Delft. Interieurarchitecten worden voornamelijk opgeleid in Den Haag, al liggen aantallen voor deze discipline dicht bij elkaar. Tuin- en Landschapsarchitecten komen voornamelijk van de universiteit in Wageningen.

Het land waarin ingeschrevenen hun opleiding hebben afgerond wordt vervolgens uiteengezet in tabel 3.2. Zowel in als buiten Nederland zijn ingeschrevenen vooral opgeleid in de discipline (bouwkundig) architect. De meeste in het buitenland gevolgde opleidingen voor (bouwkundig) architect bevinden zich in Groot-Brittannië.

Figuren 3.4 t/m 3.6 tonen het aantal uitgereikte certificaten waarmee ingeschreven kan worden in het architectenregister. Het gaat daarbij om de zelfstandige route van de Beroepservaringsperiode (BEP), een variant daarop met geïntegreerd programma genaamd de Professional Experience Program

(PEP), en het diploma van een Academie van Bouwkunst (ABK) dat geldig is omdat werkervaring een verplicht onderdeel van de opleiding is. Over het algemeen genomen zien we een stijgende lijn in de aantallen uitgereikte certificaten. Alleen de PEP laat in 2023 een trendbreuk zien. Deze trendbreuk heeft naar verwachting te maken met het

nieuwe startschema: waar voorheen twee keer per jaar begonnen kon worden met de PEP kan dat sindsdien nog maar eens per jaar. Voor zowel PEP, BEP als ABK is het aandeel uitgereikte certificaten aan (bouwkundig) architecten veruit het grootste.

Tabel 3.1

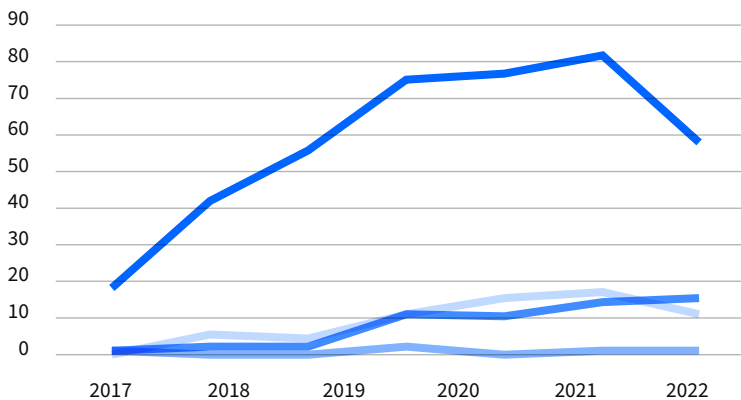
Aantal afgestudeerden per stad, ingeschreven in het Architectenregister en uitgesplitst naar discipline. NB: Hoewel in Den Haag enkel de opleiding tot Interieurarchitect kan worden gevolgd, is in dit overzicht tevens het aantal afgestudeerden van de zelfstandige route van de beroepservaringperiode meegenomen. Dit verklaart de afgestudeerde architecten, tuin- en landschapsarchitecten en stedenbouwkundigen in Den Haag. Bron: Architectenregister.

Plaats	Totaal	(Bouwkundig) architect	Interieur-architect	Tuin- en landschaps-architect	Stedenbouwkundige
Delft	5.495	5.085	0	20	390
Eindhoven	1.605	1.500	0	0	105
Den Haag	1.280	795	325	95	65
Amsterdam	1.055	705	135	160	60
Rotterdam	835	550	230	0	55
Wageningen	465	0	0	465	0
Utrecht	365	45	315	0	0
Tilburg	360	315	0	0	40
Arnhem	255	250	0	0	0
Maastricht	255	130	125	0	0
Overig Nederland	635	230	375	20	15
Totaal	12.605	9.605	1.515	760	725

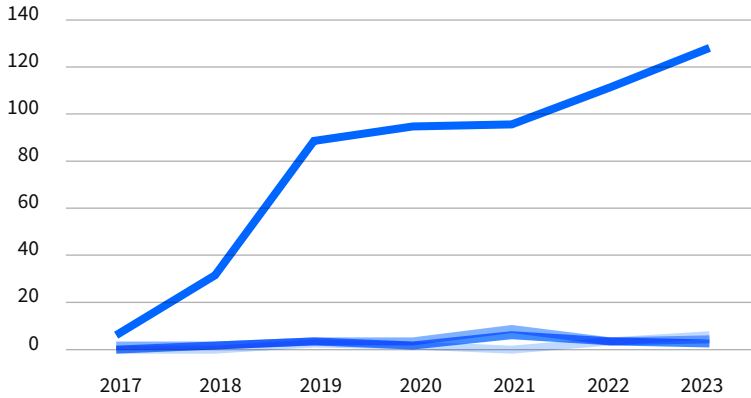
Tabel 3.2

Aantal afgestudeerden per land van herkomst, ingeschreven in het Architectenregister en uitgesplitst naar discipline. Aantallen kleiner dan 5 zijn onderdrukt. Bron: Architectenregister.

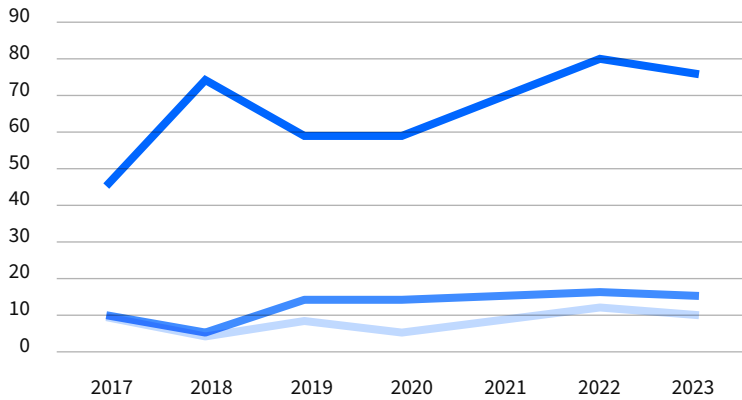
Plaats	Totaal	(Bouwkundig) architect	Interieur-architect	Tuin- en landschaps-architect	Stedenbouw-kundige
Groot-Brittannië	150	140	<5	<5	<5
Duitsland	80	75	<5	<5	<5
België	75	50	15	<5	<5
Verenigde Staten	60	50	<5	<5	<5
Polen	40	40	<5	<5	<5
Griekenland	40	40	<5	<5	<5
Italië	40	40	<5	<5	<5
Zuid-Afrika	15	15	<5	<5	<5
Spanje	15	15	<5	<5	<5
Portugal	15	15	<5	<5	<5
Overig buitenland	180	175	<5	<5	<5
Totaal	710	655	25	25	<5

Figuur 3.4
Aantal uitgereikte certificaten aan deelnemers PEP. Bron: Architectenregister 2024.

Figuur 3.5
Aantal uitgereikte certificaten aan deelnemers BEP. Bron: Architectenregister 2024.

Figuur 3.6
Aantal uitgereikte certificaten aan deelnemers ABK. Bron: Architectenregister 2024.

- bouwkundig architect
- interieurarchitect
- stedenbouwkundige
- tuin/landschapsarchitect

3.3

Interviews met onderwijsinstellingen

In totaal zijn er elf gesprekken gevoerd met onderwijsinstellingen die een opleiding aanbieden die relevant is in het kader van doorstroom naar het Architectenregister. In de gesprekken was allereerst aandacht voor de achtergrondkenmerken van de instelling en de opleiding. Te denken valt aan studentenaantallen, het curriculum, etc. Vervolgens werd ingegaan op de uitdagingen die volgens onderwijsinstellingen op jonge ontwerpers af zullen komen na hun afstuderen. Ten slotte kwamen de vaardigheden aan bod waarover jonge ontwerpers volgens de instellingen zouden moeten beschikken. Hieronder gaan we achtereenvolgens in op deze thema's. Aldus wordt antwoord gegeven op de vierde deelvraag:

Hoe kijkt het onderwijs naar de maatschappelijke opgaven waar de ruimtelijke ontwerpsector voor staat en naar de ontwerper van de toekomst?

De opleidingen en hun studenten

Hoewel studentenaantallen per instelling zeer uiteenlopen, bleken zij overal stabiel of groeiend. Veel instellingen signaleren dat er standaard meer inschrijvingen dan beschikbare plaatsen zijn. De opleidingen en instellingen die wij voor het onderzoek spraken, zijn in wisselende mate gericht op internationale studenten. Meerdere instellingen bewaken bijvoorbeeld nauwlettend de verhouding tussen het aantal internationale en Nederlandse studenten, bijvoorbeeld door jaarlijks slechts een beperkt aantal internationale studenten toe te laten. Tegelijkertijd constateren andere instellingen dat de groep internationale studenten een groot onderdeel van hun studentenpopulatie uitmaakt.

Uit de meeste gesprekken komt naar voren dat de studentenpopulatie zeer divers is. Instellingen geven aan dat zij zich bewust richten op het aantrekken van studenten met verschillende achtergronden, om zo een inclusieve leeromgeving te borgen. Dit draagt volgens de instellingen bij aan een rijkere leerervaring en zou studenten bovendien voorbereiden op het werken in een diverse en internationale werkomgeving.

In vrijwel alle gesprekken wordt benadrukt dat de opleiding een balans zoekt tussen theoretische kennis en praktische vaardigheden. Er is daarom aandacht voor zowel vakinhoudelijke verdieping als voor maatschappelijke vraagstukken. Dit helpt studenten om een brede, maar ook diepgaande kennis te ontwikkelen die hen voorbereidt op de complexiteit van het hedendaagse werkveld.

In het verlengde hiervan wordt het belang van samenwerking tussen het onderwijs en het werkveld herhaaldelijk benoemd. Dit helpt bij het ontwikkelen van curricula die aansluiten bij de actuele behoeften van de maatschappij en de arbeidsmarkt. Het bevordert bovendien de relevantie van het onderwijs. Veel opleidingen integreren stageprogramma's en praktijkprojecten in hun curricula. Dit helpt studenten niet alleen om relevante werkervaring op te doen, maar ook om een netwerk op te bouwen in de sector, wat van grote waarde is voor hun latere loopbaan.

In meerdere gesprekken komt de aansluiting van het onderwijs op de beroepservaringperiode ter tafel. Men is het erover eens dat de beroepservaringperiode

een belangrijk traject is voor jonge ontwerpers, omdat het hen voorbereidt op de professionele praktijk. Instellingen benadrukken het belang van een nauwe samenwerking van het werkveld en de opleidingen om ervoor te zorgen dat het programma goed aansluit bij de eisen en verwachtingen van de beroepservaringperiode. Door samen te werken met professionals en bedrijven kunnen studenten praktijkervaring opdoen, die hen helpt bij het voldoen aan de vereisten van de beroepservaringperiode.

De mate waarin het onderwijs en de beroepservaringperiode op elkaar aansluiten verschilt per studierichting. Een aantal van de gesproken instellingen heeft de beroepservaringperiode geïntegreerd in het opleidingsprogramma (de academies van bouwkunst). Studenten vanuit andere opleidingen moeten actief de keuze maken om de beroepservaringperiode nog te volgen na afronding van hun opleiding. Niet elke instelling heeft duidelijk inzicht in het aantal studenten dat ook daadwerkelijk doorstroomt naar de beroepservaringperiode. Een deel van de instellingen, met name vanuit de interieurarchitectuur, geeft aan dat de uitstroom van het masteronderwijs richting de beroepservaringperiode relatief gezien laag is.

Maatschappelijke opgave

De onderwijsinstellingen herkennen de maatschappelijke uitdagingen die hen werden voorgelegd tijdens het gesprek (te weten: landbouw en ruimtelijke uitdagingen, ruimte voor water, energietransitie, woningtekort). Hun aandacht gaat in het bijzonder uit naar thema's als klimaatverandering, huisvesting en energietransitie. Een onderwijsinstelling wees erop dat dit ook vanzelfsprekende thema's zijn voor de jonge generatie en zei daar ook rekening mee te houden bij de lesopdrachten. Daarnaast wordt het thema gentrificatie meerdere malen genoemd. Onderwijsinstellingen besteden actief aandacht aan het integreren van thema's als duurzaamheid, ecologische verantwoordelijkheid en circulair denken in hun curricula.

Zo worden studenten aangemoedigd om onderzoek te doen naar de impact van klimaatverandering op onze manier van bouwen en de inrichting van onze openbare ruimte. Ook wordt hen gevraagd om duurzame oplossingen te ontwikkelen binnen hun vakgebied. Hierbij ligt de nadruk op de ontwikkeling van nieuwe technologieën en duurzame bouwmethoden. Studenten worden betrokken bij projecten die bijdragen aan een duurzamere toekomst.

Ook is er onderzoek naar de beschikbaarheid van woningen in de toekomst en de inpassing in de (gebouwde) omgeving, vaak in de context van stedelijke ontwikkeling en uitbreiding.

Een laatste thema is de opkomst van Artificiële Intelligentie (AI) en de (mogelijke) effecten hiervan op de ontwerpsector. Men is het erover eens dat de opkomst van AI vraagt om een nieuwe houding van de ruimtelijke ontwerpsector. Een onderwijsinstelling gaf expliciet aan hier te weinig kennis voor in huis te hebben. Ontwerpers kunnen AI slim en efficiënt inzetten, maar AI kan ook een bedreiging vormen voor een creatief veld als dat van ontwerpers.

Vaardigheden van de toekomst

Instellingen richten zich sterk op het ontwikkelen van vaardigheden die studenten in staat stellen om flexibel en adaptief te zijn in een snel veranderende wereld. Een goede voorbereiding op de opkomst van nieuwe technologieën en op veranderende maatschappelijke behoeften, stelt hen in staat beter mee te bewegen met ontwikkelingen in het werkveld. Veel opleidingen promoten dan ook het interdisciplinair en hybride leren. Studenten worden aangemoedigd om kennis en methoden uit verschillende vakgebieden te integreren, om een bredere

en meer holistische benadering van probleemoplossing te stimuleren.

Sociaal-emotionele vaardigheden en samenwerking kwamen ook in de meeste gesprekken aan bod. Studenten leren effectief te communiceren en samen te werken in diverse teams. Dat is essentieel voor hun professionele succes, zo wordt gesteld. Deze vaardigheden helpen hen om zich aan te passen aan verschillende werkomgevingen en om constructief bij te dragen aan teamprojecten.

Een andere vaardigheid die aandacht vraagt is ruimtelijke inzicht. Jonge ontwerpers zijn veelal gewend om digitaal te ontwerpen en kunnen daardoor de ruimtelijke consequenties minder goed inschatten. Een van de onderwijsinstellingen geeft hier expliciet aandacht aan door masteropdrachten door studenten fysiek te laten presenteren.

Ten slotte is er bij de onderwijsinstellingen steeds meer ruimte voor het ontwerpend onderzoek. De WUR omschrijft ontwerpend onderzoek op haar website als volgt:

“Ontwerpend onderzoek staat in de belangstelling. Het is een methode om de grote en complexe ruimtelijke vraagstukken die zich

nu en in de komende decennia aandienen op een open, integrale wijze aan en op te pakken. Het creatief toepassen van bestaande kennis, het kritisch daarop reflecteren en het formuleren van nieuwe inzichten wisselen elkaar af.”

Traditiegetrouw zou er minder aandacht zijn voor het wetenschappelijk onderzoek en de impact hiervan op de ruimtelijke ontwerpsector, zo geeft men aan. De belangstelling hiervoor lijkt de afgelopen jaren echter te groeien, zowel vanuit het onderwijs, als in het werkveld. Met als resultaat dat men beter in staat is om wetenschappelijke kennis en informele kennis te koppelen en op deze manier nieuwe oplossingsrichtingen weet te vinden voor maatschappelijke uitdagingen.

Overige onderwerpen

Naast de vooraf vastgelegde thema's, kregen deelnemers aan het interview de gelegenheid om andere thema's aan te dragen. Een aantal keren wordt ingegaan op de voor het onderwijs beschikbare middelen en het waarborgen van de kwaliteit en relevantie van het onderwijs. Het kabinetsbeleid wordt nauwlettend gevolgd als het gaat om financiering en om internationalisering van het hoger onderwijs. Daarnaast wordt meegegeven dat er blijvend oog moet

zijn voor de doorontwikkeling van de ruimtelijk ontwerper. Het klassieke beroep van de architect zou niet meer stroken met de hedendaagse praktijk. Dat komt bijvoorbeeld door nieuwe (maatschappelijke) opgaven, maar ook door nieuwe samenwerkingsvormen waarin de architect een andere rol heeft gekregen. Zo worden opgaven meer integraal aangepakt en wordt er bijvoorbeeld van architecten een bredere kennis verwacht dan voorheen.

Samenvattend

Onderwijsinstellingen herkennen de maatschappelijke uitdagingen waar de ruimtelijke ontwerpsector voor staat en integreren deze vraagstukken in hun curricula. Zij hechten waarde aan het bevorderen van interdisciplinair en adaptief leren. Ook benadrukken zij het belang van samenwerking tussen de onderwijsinstellingen en met het werkveld, evenals de diversiteit van de studentenpopulatie. Om te zorgen dat de jonge ontwerper klaar is voor de toekomst, moedigen zij studenten aan met een open, flexibele houding naar de complexe en dynamische vraagstukken te kijken en om bij te dragen aan duurzame en inclusieve oplossingen.

3.4 Vragenlijst onderzoek onder alumni

Hieronder volgt een cijfermatige beschrijving van de jonge ontwerper. De gepresenteerde gegevens zijn gebaseerd op het vragenlijstonderzoek dat is uitgezet onder de circa 6800 alumni van de in de Nadere Regeling genoemde opleidingen. Er is hierbij gekozen om jonge ontwerpers die zijn afgestudeerd in of na 2014 te includeren in het onderzoek. Waar relevant geven we tevens een inzicht in eventuele verschillen tussen de vier disciplines: (bouwkundig) architecten, stedenbouwkundigen, tuin- en landschapsarchitecten en interieurarchitecten.

3.4.1

Jonge ontwerpers uitgedrukt in cijfers

In totaal hebben 474 alumni deelgenomen aan het onderzoek (zie figuur 3.7). Het grootste deel van hen betreft (bouwkundig) architecten, namelijk 314. Verder gaat het om 54 interieurarchitecten, 75 tuin- en landschapsarchitecten en 117 stedenbouwkundigen.

Deze groep jonge ontwerpers telt dus relatief minder (bouwkundig) architecten (resp. 77% en 53%) en interieurarchitecten (resp. 13% en 9%) dan de CBS-data. Daarentegen zijn er juist meer stedenbouwkundigen (resp. 5% en 20%), en tuin- en landschapsarchitecten (resp. 6% en 13%). Daarnaast zijn niet alle deelnemers aan de enquête werkzaam in één van deze vier disciplines: 3% werkt in een andere discipline of functie binnen de ruimtelijke ontwerpsector, ook is 3% van de respondenten werkzaam in een andere sector.

Afgestudeerd

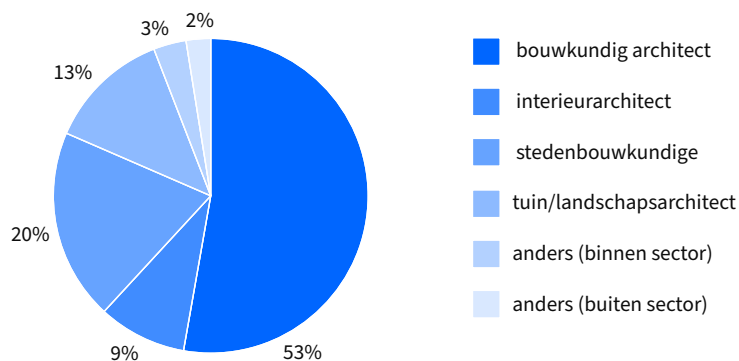
In tabel 3.3 staat wanneer respondenten zijn afgestudeerd. Merk op dat de verschillende afgestudeerjaren goed zijn vertegenwoordigd.

Leeftijdsopbouw

Bijna driekwart van de respondenten is tussen 25 en 34 jaar oud. Een kwart valt in de leeftijdscategorie 35-44 jaar. Een klein deel is 24 jaar of jonger. Dit beeld past goed bij doelgroep van recent afgestudeerden. Figuur 3.8 geeft de leeftijdsopbouw van de respondenten weer. Gemiddeld genomen lijken interieurarchitecten iets ouder te zijn dan jonge ontwerpers uit de andere disciplines.

Genderverdeling

Iets meer dan de helft van de respondenten van het onderzoek onder alumni is man, 46% van hen is vrouw. Dit beeld komt overeen met de genderverdeling van deze leeftijdsgroep in de sectorrapportage in het eerste deel van dit rapport. Vrouwen zijn absoluut meer vertegenwoordigd onder interieurarchitecten. Mannen zijn daarentegen sterker vertegenwoordigd binnen de disciplines bouwkundige architect en stedenbouwkundige (zie figuur 3.9).

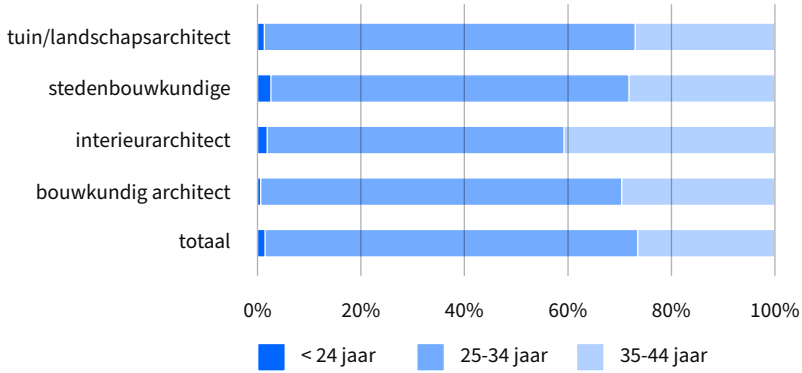

Figuur 3.7
Verdeling van jonge ontwerpers over de disciplines. Bron: Alumni-enquête 2024.

Tabel 3.3

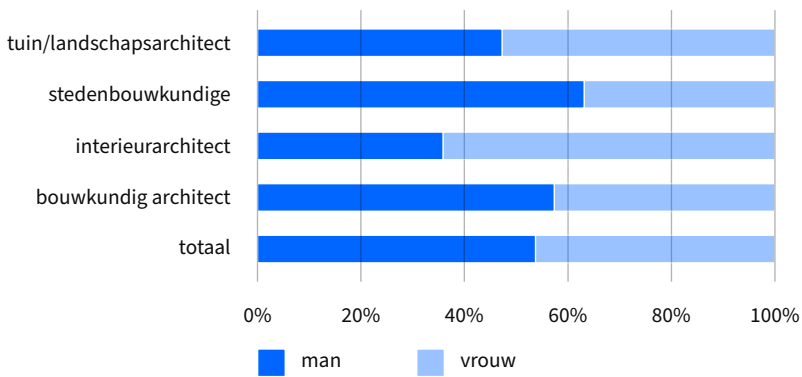
Aantal jonge ontwerpers dat heeft deelgenomen per jaar van afstuderenden. Bron: Alumni-enquête 2024.

Jaar	Aantal (n)	Percentage van totaal (%)
2014	71	15
2015	40	8
2016	53	11
2017	65	14
2018	48	10
2019	57	12
2020	36	8
2021	29	6
2022	35	7
2023	28	6
2024	10	2
Totaal	472	100

Figuur 3.8

Leeftijdsopbouw alumni per discipline. Bron: Alumni-enquête 2024.

Figuur 3.9

Genderverdeling per discipline. Bron: Alumni-enquête 2024.

Opleidingsachtergrond

In totaal geven 73 respondenten aan een bacheloropleiding te hebben gevolgd. Een ruime meerderheid van hen (403) deed dit in Nederland, de overige 70 alumni studeerden aan een bacheloropleiding in het buitenland. Het gaat dan om uiteenlopende landen, als Tsjechië, België, de Verenigde Staten van Amerika, het Verenigd Koninkrijk en China, om enkele voorbeelden te noemen.

Van de alumni met een afgeronde bacheloropleiding in Nederland, volgden 193 (47,9%) een bacheloropleiding aan een hogeschool, 215 (53,3%) alumni volgden een bacheloropleiding aan een universiteit. NB: respondenten konden hier meerdere antwoorden geven, aangezien het mogelijk is dat zij zowel een bachelor aan een hogeschool als aan een universiteit volgden. In figuur 3.10 wordt uiteengezet aan welke hogeschool alumni een bacheloropleiding volgden. Dit laat een zeer divers beeld zien.

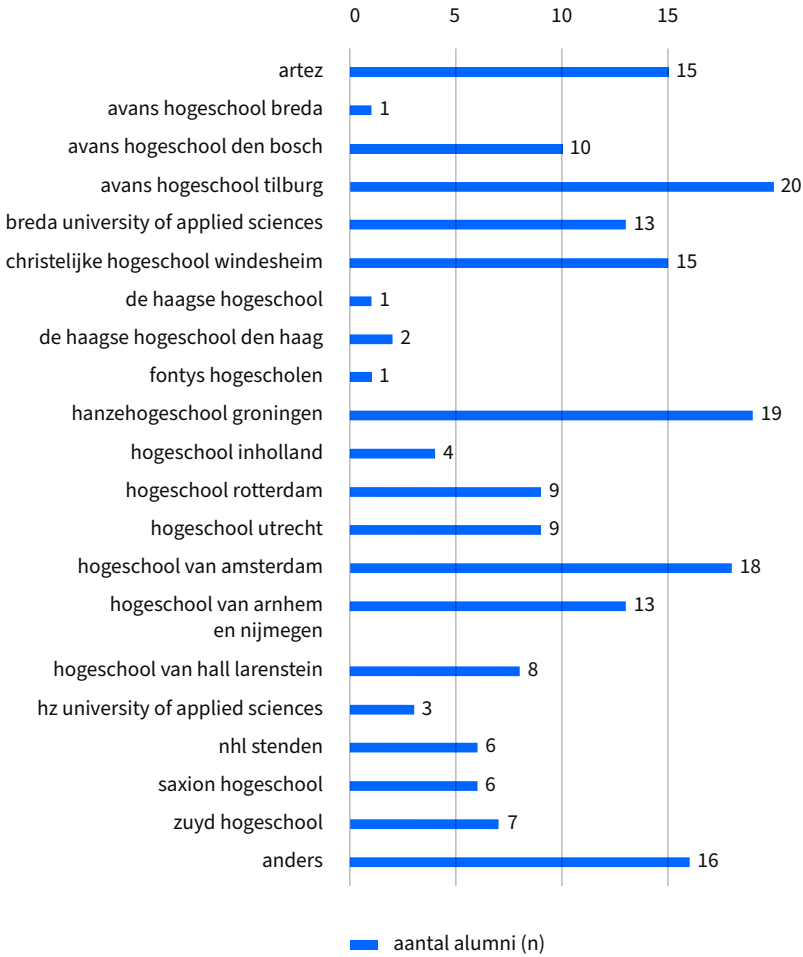
Figuur 3.11 zet de gevolgde HBO-bacheloropleidingen op een rij. Met circa 70 van de 473 alumni heeft Bouwkunde de hoogste notering. Op de tweede plek vinden we Built Environment en op plaats drie Interieurarchitectuur.

Ook de bacheloropleiding aan universiteiten zetten we op een rij. Figuur 3.12 en 3.13 laten respectievelijk de instelling en opleidingen zien. Veruit de meeste alumni studeerden aan de TU Delft en TU Eindhoven. Het gaat dan vooral om de opleiding Bouwkunde.

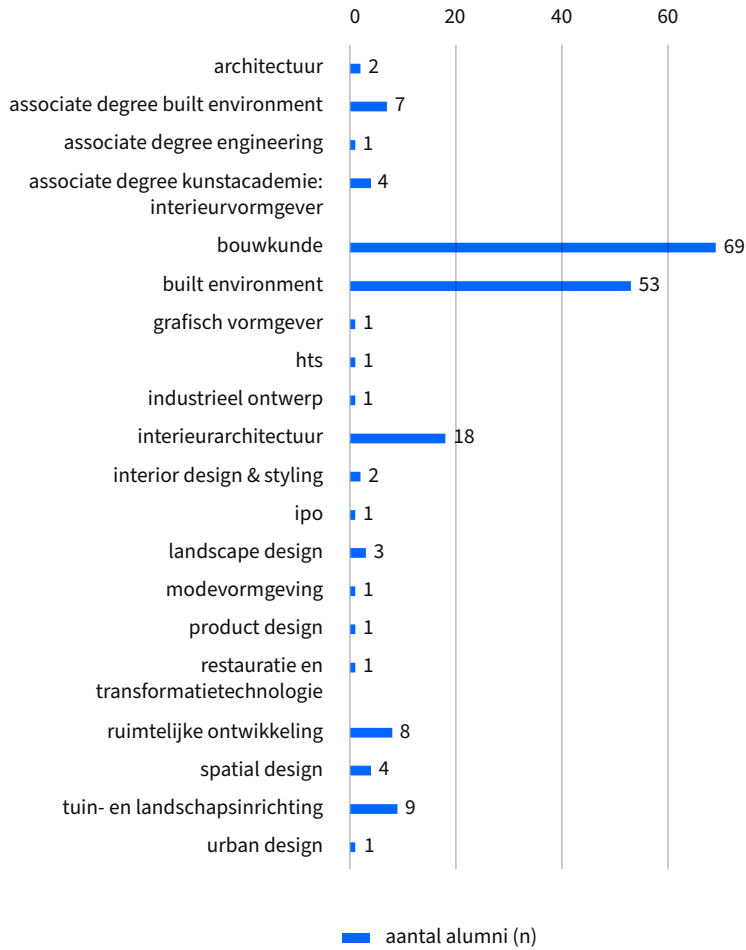
In totaal geven 464 respondenten aan een masteropleiding te hebben gevolgd. Een ruime meerderheid (426) deed dit in Nederland, 38 alumni geven aan een masteropleiding in het buitenland te hebben gevolgd. Net als bij de bacheloropleidingen gaat het dan om uiteenlopende landen. De overige 13 respondenten hebben geen masteropleiding gevolgd.

Van de alumni hebben er 126 een masteropleiding aan een hogeschool gevolgd. In figuur 3.14 is uitgesplitst aan welke hogescholen. De Amsterdamse Hogeschool voor de Kunsten / Academie van Bouwkunst Amsterdam springt eruit, vooral de opleiding Architectuur (zie figuur 3.15).

Nog eens 303 alumni deden hun masteropleiding aan een universiteit. Uit figuren 3.16 en 3.17 valt op te maken dat dit vooral gaat om de opleidingen Architecture, Urbanism and Building Sciences aan de TU Delft en Architecture, Building and Planning aan de TU Eindhoven.

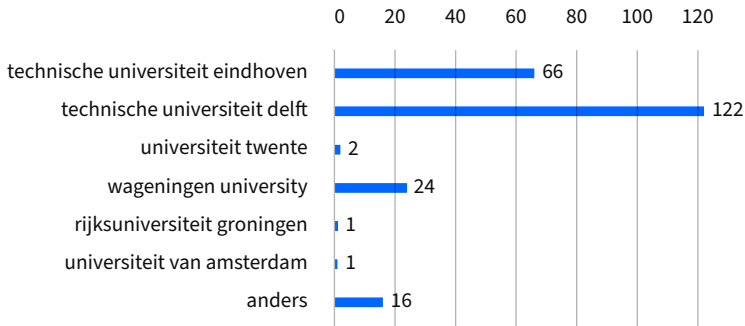

Figuur 3.10
Hogescholen waaraan alumni hun bacheloropleiding hebben gevolgd. Bron: Alumni-enquête 2024.

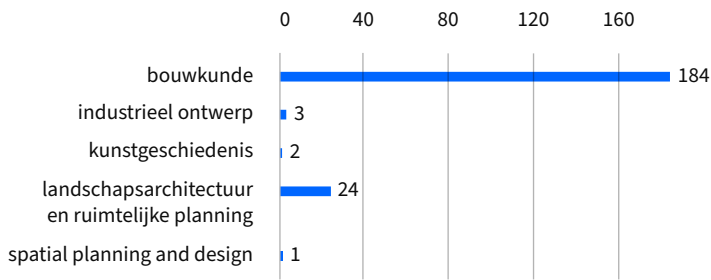
Figuur 3.11

Gevolgde HBO-bacheloropleidingen. Bron: Alumni-enquête 2024.

Figuur 3.12

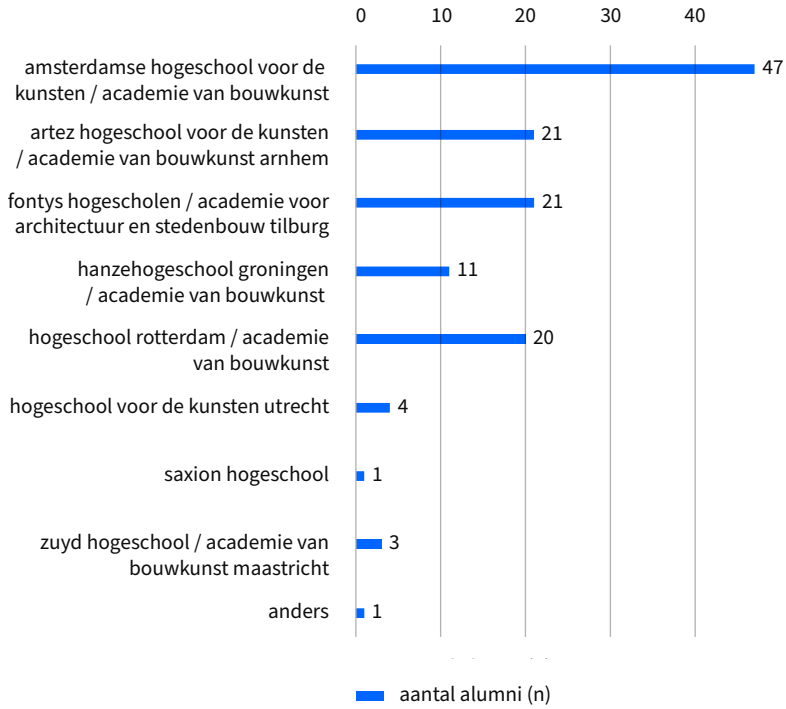
Universiteiten waaraan alumni hun bacheloropleiding hebben gevolgd. Bron: Alumni-enquête 2024.

Figuur 3.13

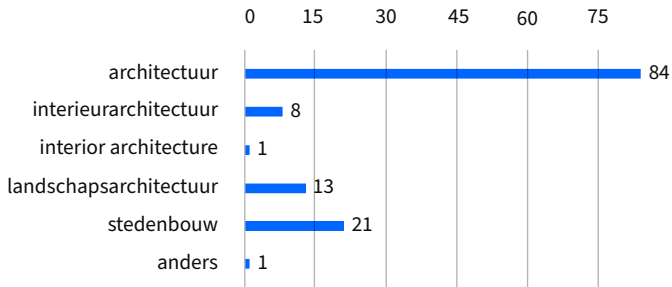
Gevolgte WO-bacheloropleidingen. Bron: Alumni-enquête 2024.

■ aantal alumni (n)

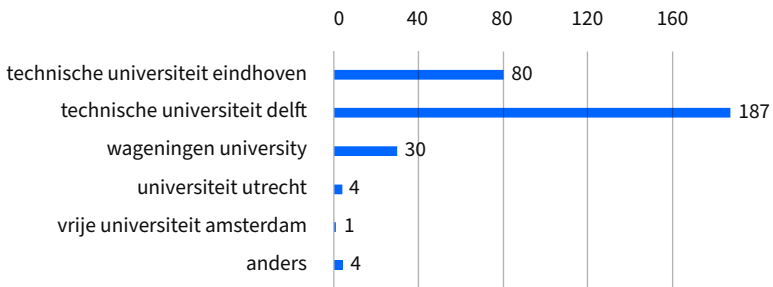
Figuur 3.14

Hogescholen waaraan alumni hun HBO-masteropleiding hebben gevolgd. Bron: Alumni-enquête 2024.

Figuur 3.15

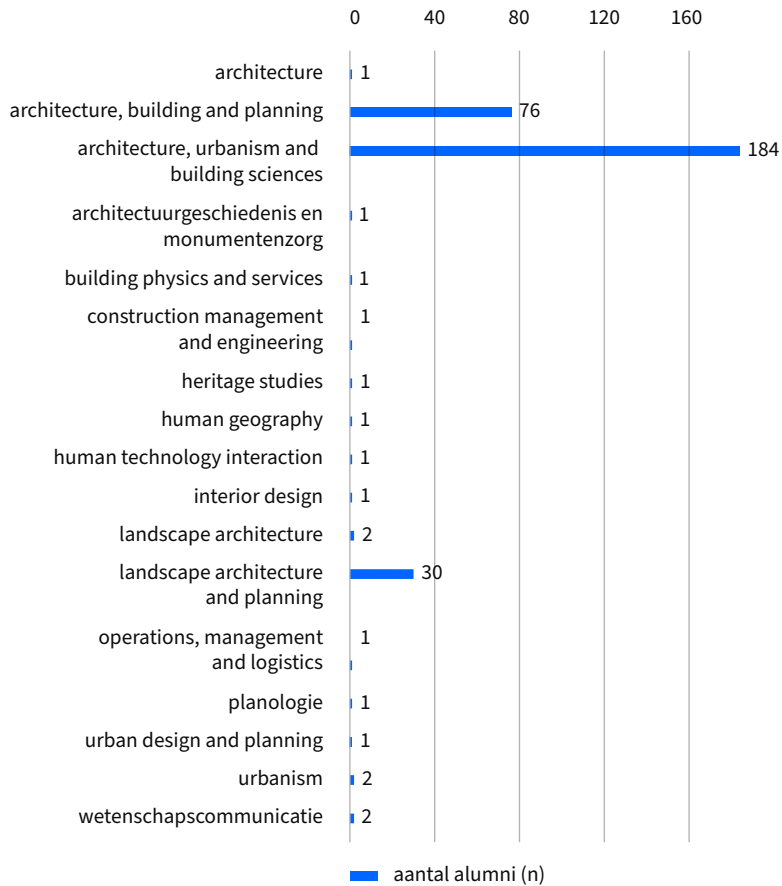
Gevolgde HBO-masteropleiding. Bron: Alumni-enquête 2024.

Figuur 3.16

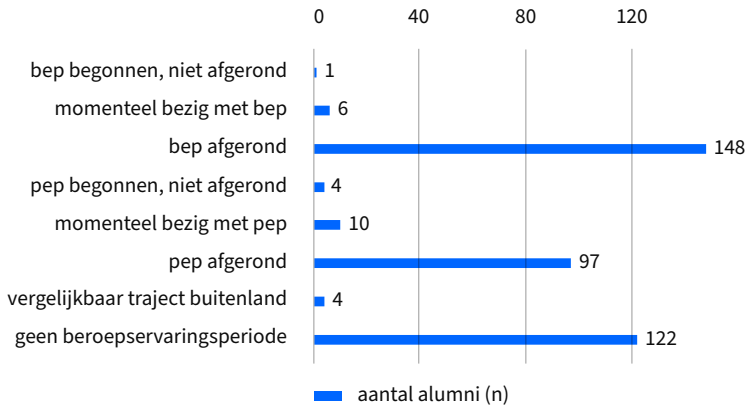
Universiteiten waaraan alumni hun WO-masteropleiding hebben gevolgd. Bron: Alumni-enquête 2024.

■ aantal alumni (n)

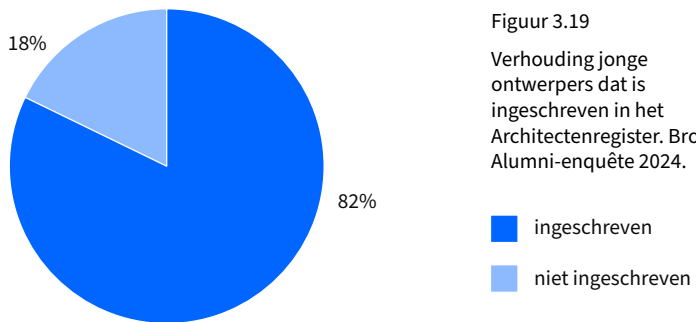
Figuur 3.16

Gevolgde WO-masteropleidingen. Bron: Alumni-enquête 2024.

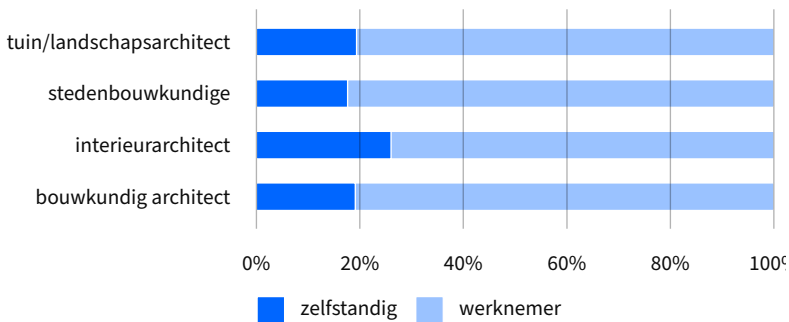
Figuur 3.18

Jonge ontwerpers en de beroepservaringsperiode.
Bron: Alumni-enquête 2024.

Figuur 3.19

Verhouding jonge ontwerpers dat is ingeschreven in het Architectenregister. Bron: Alumni-enquête 2024.

Figuur 3.20

Het aandeel zelfstandigen en werknemers onder alumni per discipline. Bron: Alumni-enquête 2024.

Ongeveer tweederde van de ondervraagde alumni geeft aan dat zij de beroepservaringperiode hebben gevolgd. De grootste groep, namelijk 38%, heeft de BEP afgerond. Nog eens 2% zegt op dit moment met de BEP bezig te zijn (zie figuur 3.18). Een kwart van de alumni geeft aan de PEP te hebben afgerond; 3% van de alumni geeft aan bezig te zijn met de PEP.

De jonge ontwerpers die een van de beroepservaringperiodes hebben afgerond zijn in theorie toelaatbaar tot het Architectenregister. In de vragenlijst is gevraagd of men ingeschreven staat in het register. Ruim 80% van de jonge ontwerpers geeft aan inderdaad ingeschreven te zijn in het Architectenregister (zie ook figuur 3.19).

Jonge ontwerpers die hebben aangegeven dat zij op dit moment niet ingeschreven staan in het Architectenregister, is gevraagd waarom. Een klein deel van hen blijkt nog bezig met de beroepservaringperiode en kan dus nog niet ingeschreven worden. Anderen geven aan de beroepservaring te zien als een tijdrovende en kostbare verplichting, die niet in verhouding zou staan met de kennis en ervaring die wordt opgedaan. Dit is voor een aantal jonge ontwerpers reden om niet te kiezen voor de beroepservaringsperiode en daarmee af te zien van inschrijving in het

register. Daarnaast ziet een deel van de jonge ontwerpers geen meerwaarde in het voeren van de beschermde titel, bijvoorbeeld omdat zij werken in een aangrenzend veld, of omdat zo'n titel op dit moment niet nodig is in hun functie.

Werkgelegenheid en verhouding werknemers/zelfstandigen

Alumni van de ruimtelijk ontwerpopleidingen werken voornamelijk in de private sector. Een derde geeft aan te werken in de publieke sector. Een enkeling (2%) weet niet of het gaat om de publieke of private sector.

Onder de alumni ligt het aandeel individuen dat als zelfstandige actief is aanzienlijk lager dan onder de ingeschrevenen in het Architectenregister. Bij interieurarchitecten is het verschil het grootst, met 26% van de alumni werkzaam als zelfstandige, tegenover 60% van de in het Architectenregister ingeschreven interieurarchitecten (zie figuur 3.20). Verder geeft ca 19% van de alumni aan als zelfstandige ruimtelijk ontwerper te werken, tegenover 40% van de in het register ingeschreven ruimtelijk ontwerpers. Onder tuin- en landschapsarchitecten gaat het om respectievelijk 19% en 33%. Bij stedenbouwkundigen is er slechts een klein verschil, namelijk ca 20% tegenover ca 18%.

Het verschil in het aantal zelfstandigen kan erop duiden dat men pas na enige jaren werkervaring over gaat tot het werken als zelfstandige. Dit zou inhouden dat jonge ontwerpers over het algemeen in loondienst beginnen en pas later in hun carrière een eventuele stap naar een zelfstandige onderneming maken. Wanneer we een vergelijking maken op basis van het jaar van afstuderen, dan zien we dit beeld inderdaad: delen we de groep in tweeën op basis van het jaar van afstuderen, dan is de groep zelfstandigen onder hen die het langst geleden is afgestudeerd bijna drie keer zo groot als de groep zelfstandigen onder hen die recenter is afgestudeerd.

Jonge ontwerpers is ook gevraagd hoe zij hun werksituatie in de toekomst willen vormgeven. Ongeveer een derde geeft aan een combinatie van werken als zelfstandige en in loondienst te willen realiseren. De voorkeur van jonge ontwerpers gaat daarbij uit naar werken voor een organisatie in de private sector, al is dat aandeel kleiner dan het aandeel dat momenteel daadwerkelijk in de private sector zegt te werken. Dit is grotendeels te verklaren door een vrij grote groep die zegt nog niet te weten in welk type organisatie zij over vijf jaar graag zou werken.

Ambities en toekomstwensen

Ook is de jonge ontwerpers gevraagd om hun toekomstwensen rondom hun carrière toe te lichten. Een vrij grote groep zegt het belangrijk te vinden om zelfstandig te kunnen werken, omdat dit hen de vrijheid biedt om zelf te kiezen aan welke projecten ze werken. Ook biedt het werken als zelfstandige meer controle over de werkcultuur en werkomgeving. Een aantal ontwerpers benoemt specifiek de wens om binnen hun werk door te groeien naar een rol met meer senioriteit, een positie bijvoorbeeld meer gericht op strategie, management of innovatie. Een deel van de jonge ontwerpers streeft daarbij ook naar een leidinggevende functie.

Voor veel jonge ontwerpers is bovendien een gezonde balans tussen werk en privé van belang. Voor de toekomst zien zij uit naar een betere verhouding dan nu het geval is.

“Een combinatie van stabiliteit en uitdaging. Eerdere ervaringen bij de publieke sector waren niet uitdagend genoeg maar wel financieel, sociaal en inhoudelijk interessant. Ervaringen bij ontwerp bureaus zijn continue vernieuwend met korte lijntjes en het snel kunnen schakelen maar vaak erg stressvol en

niet altijd goed voor de (mentale) gezondheid. Ik hoop op een betere balans tussen deze twee situaties.”

Eerder zagen we dat een deel van de alumni ervoor kiest om buiten de sector aan het werk te gaan. Deze groep is gevraagd deze keuze toe te lichten. Allereerst geven alumni aan dat zij de werkcultuur en -omstandigheden als slecht ervaren. Redenen hiervoor zijn bijvoorbeeld de hiërarchische structuren in de sector, het gebrek aan flexibiliteit, de vaak lange werkdagen en de over het algemeen hoge werkdruk. Ook vindt een deel van de alumni het salaris te laag voor de hoeveelheid werk.

Jonge professionals geven daarnaast aan dat het zou ontbreken aan perspectief om door te groeien binnen de sector. Ook het feit dat er veel gebruik wordt gemaakt van flexibele contracten zonder zicht op een vaste aanstelling speelt mee in de overweging van jonge onderzoekers.

“De cultuur binnen de architectuurwereld is demotiverend, slecht betaald en architectuur is verarmd waarbij enkel nog wordt gekeken naar conceptueel ontwerp waarbij vakkundig bouwmeesterschap volledig is weggevallen.”

Wekelijkse arbeidsduur

Duidelijk is dat jonge ontwerpers veel vaker in voltijd werken dan gemiddeld in de sector. Daarbij is het verschil tussen mannen en vrouwen onder alumni iets kleiner dan in de sector als geheel (zie figuur 3.21a en 3.21b).

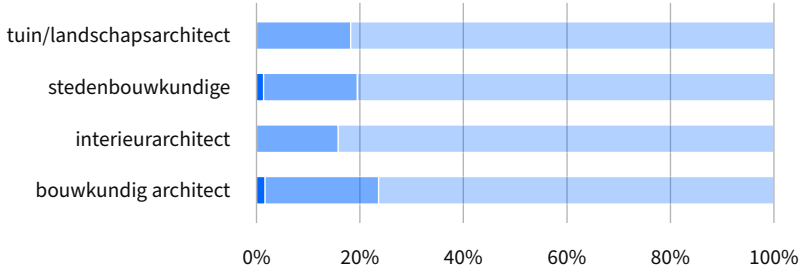
Salaris

Opvallend is dat het verschil in (bruto) maandsalaris tussen mannen en vrouwen onder jonge ontwerpers aanzienlijk kleiner is dan onder ingeschrevenen in het Architectenregister (zie figuur 3.22).

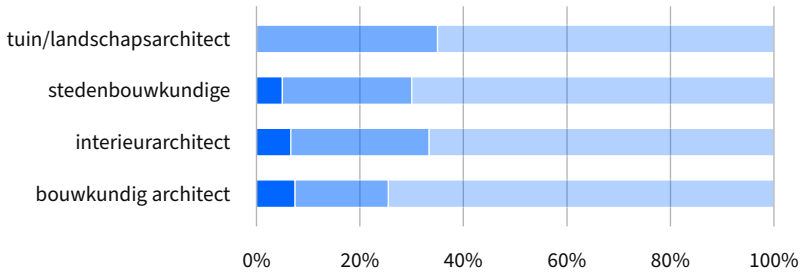
Geografie van de jonge ontwerper

Alumni werken het vaakst in de provincie Zuid-Holland. De provincie Noord-Holland is een goede tweede. Veel minder alumni werken in de Noordelijke provincies of Zeeland. Dit beeld komt overeen met dat van de sector als geheel (zie figuur 3.23).

De ruimtelijke ontwerpsector zou een relatief sterk internationaal karakter hebben. Om dit beeld te toetsen is gevraagd in welk land men heeft gestudeerd en of men momenteel in Nederland of in een ander land werkt. Het grootste deel van de alumni geeft aan dat zij in Nederland hebben gestudeerd en dat zij nu in Nederland werken (zie figuur 3.24).

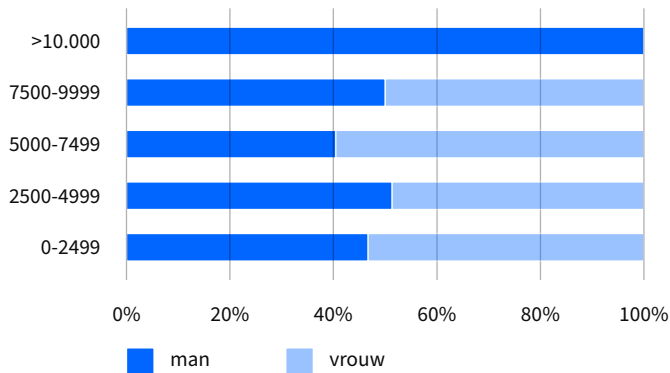

Figuur 3.21a
Wekelijkse arbeidsduur uitgesplitst naar geslacht (man). Bron: Alumni-enquête 2024.

Figuur 3.21b
Wekelijkse arbeidsduur uitgesplitst naar geslacht (vrouw). Bron: Alumni-enquête 2024.

■ < 25 uur   ■ 25-35 uur   ■ > 35 uur

Figuur 3.22
Bruto maandsalaris uitgesplitst naar geslacht. Bron: Alumni-enquête 2024.

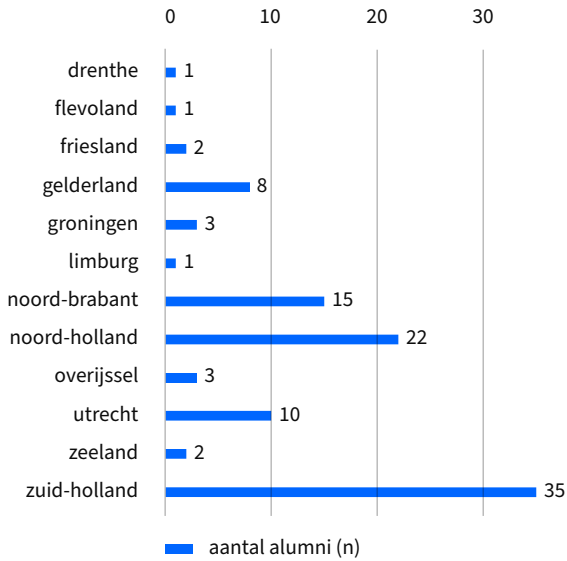
■ man   ■ vrouw

Van de alumni die momenteel in het buitenland werken, geeft ongeveer 40% aan geen plannen te hebben om binnen nu en vijf jaar naar Nederland terug te keren. Ruim een derde van deze groep geeft aan nog niet te weten of zij binnen nu en vijf jaren zullen terugkeren. Ongeveer een kwart geeft aan dat zij zullen terugkeren (zie figuur 3.25).

Ruim driekwart van de alumni is niet van plan om (alsnog) naar het buitenland te vertrekken, slechts een klein deel van de alumni heeft wel concrete plannen om op korte termijn (binnen vijf jaar) naar het buitenland te verhuizen. Circa 20% van de alumni geeft aan dit nog niet zeker te weten (zie figuur 3.26).

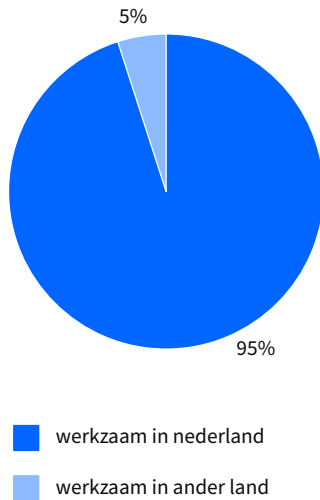
In het huidige politieke klimaat en maatschappelijke debat is er veel te doen over de internationalisering van het hoger onderwijs. Ook in de ruimtelijke ontwerpsector heerst het beeld dat een aanzienlijk deel van de studenten en alumni van buiten Nederland komt. Op basis van de respons op de vragenlijst is geen volledig beeld te verkrijgen van de mate waarin de populatie internationaal is. Hoewel het mogelijk was om de vragenlijst in het Engels in te vullen, zijn slechts 42 alumni de vragenlijst gestart in het Engels.

Het is natuurlijk denkbaar dat alumni sinds hun verhuizing naar Nederland de taal machtig zijn geworden en de vragenlijst in het Nederlands hebben ingevuld. Het is echter net zo aannemelijk dat internationale alumni in mindere mate zijn bereikt dan alumni met de Nederlandse nationaliteit. Op basis van de huidige data is daarover geen uitsluitsel te geven. Het is dan ook raadzaam om, indien men meer inzicht wil hebben in deze subgroep van alumni, aanvullend onderzoek te doen naar de drijfveren en bewegingen van internationale studenten/alumni.

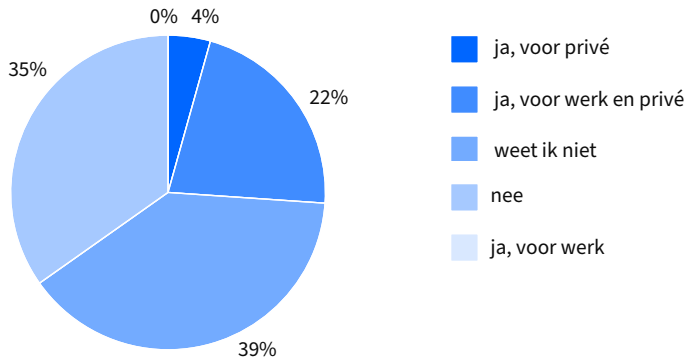
Figuur 3.23

Aantal deelnemende jonge ontwerpers per provincie.
Bron: Alumni-enquête 2024.

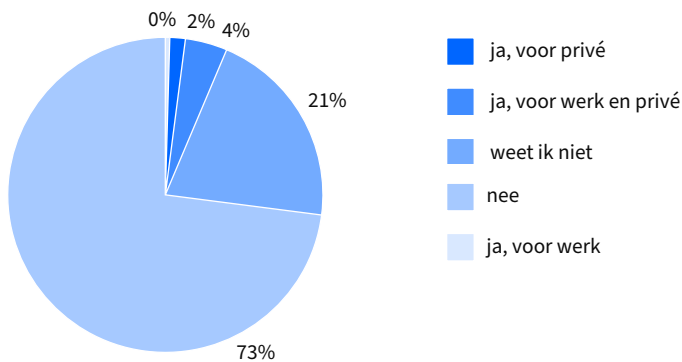
Figuur 3.24

Land waarin jonge ontwerpers werkzaam zijn.
Bron: Alumni-enquête 2024.

Figuur 3.25

Alumni van plan om in de komende vijf jaar naar Nederland (terug) te verhuizen. Bron: Alumni-enquête 2024.

Figuur 3.26

Alumni van plan om in de komende vijf jaren naar het buitenland te verhuizen. Bron: Alumni-enquête 2024.

3.4.2

Een profielschets van de jonge ontwerper en de vier disciplines

In de deelhoofdstukken hierboven is de jonge ontwerper aan de hand van dezelfde achtergrondkenmerken uiteengezet als eerder voor de sector als geheel. Dit maakt het mogelijk om net als voor de sector als geheel een profielschets op te stellen voor de jonge ontwerper en zo een antwoord te geven op de vijfde deelvraag:

De profielschets van de jonge ontwerper is per discipline opgenomen in tabel 3.4. Een aantal opvallende verschillen zijn het feit dat de jonge tuin- en landschapsarchitect vaak vrouwelijk is, waar dat voor de sector als geheel veelal mannelijk is. En dat jonge interieurarchitecten relatief vaker als werknemer werkzaam zijn en bovendien meer uren per week werken.

Wat is het profiel van de jonge ontwerper gelet op achtergrondkenmerken als leeftijd, genderverdeling, opleidingsachtergrond, contractsoort, dienstverband, wekelijkse arbeidsduur, maandloon en geografische spreiding?

Tabel 3.4

Profielschets van de jonge ontwerper.

	De jonge (bouwkundig) architect	De jonge interieurarchitect
Leeftijd	25-34 jaar	25-34 jaar
Geslacht	Man	Vrouw
Opleiding	Master architecture, urbanism and building sciences	Bachelor interieurarchitectuur
Dienstverband	Werknemer	Werknemer
Arbeidsduur per week	> 35 uur	> 35 uur
Bruto maandsalaris	€2500 - €4999	€2500 - €4999
Regio	(Rand)-stedelijk	(Rand)-stedelijk
	De jonge stedenbouwkundige	De jonge tuin- en landschapsarchitect
Leeftijd	25-34 jaar	25-34 jaar
Geslacht	Man	Vrouw
Opleiding	Master architecture, urbanism and building sciences	Master landscape, architecture and planning
Dienstverband	Werknemer	Werknemer
Arbeidsduur per week	> 35 uur	> 35 uur
Salaris	€2500 - €4999	€2500 - €4999
Regio	(Rand)-stedelijk	(Rand)-stedelijk

3.4.3

Maatschappelijke opgave en vaardigheden voor de toekomst

In het tweede deel van de vragenlijst werd tot slot ingegaan op de maatschappelijke opgave waar de ruimtelijke ontwerpsector op dit moment voor staat en op de vaardigheden die een ruimtelijk ontwerper nodig heeft. Zo kan een antwoord worden gegeven op de zesde en laatste deelvraag uit dit onderzoek:

Hoe kijken jonge ontwerpers naar de maatschappelijke opgaven waar de ruimtelijke ontwerpsector voor staat en naar de ontwerper van de toekomst?

De thema's die in de interviews met opleidingsinstellingen zijn besproken, zijn ook voorgelegd aan de alumni:

- Landbouw en ruimtelijke uitdagingen
- Ruimte voor water
- Energietransitie
- Woningtekort
- Schaarste van materialen
- AI-toepassingen

Merk op dat het thema AI-toepassingen is toegevoegd, aangezien dit herhaaldelijk in interviews werd genoemd. Hieruit komt een top drie naar voren (zie tabel 3.5).

Het is hierbij opmerkelijk dat het thema AI door een aanzienlijk kleiner aandeel van de alumni (n=136) als relevant thema wordt genoemd.

Het wordt duidelijk dat jonge ruimtelijk ontwerpers met regelmaat in hun werk aandacht besteden aan de uitgevraagde thema's. Ook hierbij gaat het wederom vooral om het woningtekort, en het minst over AI-toepassingen.

Daarnaast noemen de alumni nog een breed scala aan andere voor de sector relevante maatschappelijke thema's. Zo vindt men het van belang om in bredere zin aandacht te hebben voor duurzaamheid, bijvoorbeeld circulair bouwen, en voor ecologie en biodiversiteit. Ook het verminderen van CO₂ uitstoot in de bouw acht men van belang. Verder noemt een aantal jonge ontwerpers het belangrijk om als ruimtelijke ontwerpsector aandacht te hebben voor

het behouden en versterken van culturele identiteit, zeker in een tijd van globalisering. Jonge ontwerpers dragen graag bij aan het doorlopend definiëren en versterken van deze identiteit. In het verlengde hiervan wijst een aantal van hen op de waarde van bestaand erfgoed.

Een ander thema dat speelt onder jonge ontwerpers betreft sociale vraagstukken als inclusie en diversiteit. De cijfers laten een weinig diverse sector zien. Daarbij valt zoals besproken wel op dat de jonge ontwerpers een meer diverse groep vormen, bijvoorbeeld als het gaat om gender, dan het oudere deel van de sector.

Sociale vraagstukken spelen ook een rol in de ontwerpogaven van de toekomst. Zo wordt bijvoorbeeld genoemd dat het ontwerpersvak niet louter draait om de fysieke ruimte, maar ook om het bouwen van gemeenschappen, waar het gaat om vragen als hoe de fysieke ruimte kan bijdragen aan het tegengaan van eenzaamheid. Ook noemt men het van belang dat gebouwen bijdragen aan het welzijn van bewoners en gebruikers en heeft men aandacht voor het vergroenen van de openbare en private ruimte.

Tabel 3.5

Maatschappelijke opgaven volgens jonge ontwerpers. Bron: Alumni-enquête 2024.

Woningtekort	n = 378
Energietransitie	n = 309
Ruimte voor water	n = 277

Ontwikkelingen in de sector

Verder is jonge ontwerpers gevraagd welke ontwikkelingen zij in de afgelopen jaren bespeuren in de ruimtelijke ontwerpsector. Allereerst merken zij op dat de rol en positie van de ruimtelijk ontwerper is veranderd. Er is in grotere mate sprake van een integrale aanpak, waarbij er vaker wordt samengewerkt met mensen uit andere disciplines. Tevens groeit het aantal participatietrajecten, waarbij ook met belanghebbenden als omwonenden samengewerkt moet worden. Ook lijkt de complexiteit van vraagstukken groter te zijn geworden.

“De opgaves worden steeds integraler en globaler. Het lijkt of een stedenbouwer álles moet weten. Hoeveel megawatt levert een windmolen op, hoe werkt verzilting? Hoe zit onze ondergrond in elkaar, hoe gaan we om met een toekomstig landbouwbedrijf. Zo wordt onze rol een enorme verbindende rol.”

Meer inhoudelijk merken jonge ontwerpers op dat er een sterkere focus is komen te liggen op een gezonde leefomgeving en de rol die de ontwerpsector kan spelen bij het bevorderen hiervan.

Tabel 3.6

Belang vaardigheden voor jonge ontwerpers en de mate waarin er binnen de opleiding aandacht voor zou zijn.
Bron: Alumni-enquête 2024.

Beoordeling belang vaardigheden		Beoordeling aandacht in opleiding	
Schakelen tussen verschillende schaalniveaus	++	Schakelen tussen verschillende schaalniveaus	++
Leren en reflecteren in veranderopgaven	++	Het ontwikkelen en inzetten van verschillende ontwerpmethoden	++
Het ontwerpen en begeleiden van participatie en samenwerking	+	Leren en reflecteren in veranderopgaven	+
Inzet van sociaal-emotionele vaardigheden	+	Inzet van sociaal-emotionele vaardigheden	-
Het ontwikkelen en inzetten van verschillende ontwerpmethoden	+/-	Het ontwerpen en begeleiden van participatie en samenwerking	--
Kennis van de politiek-bestuurlijke context	+/-	Kennis van politiek-bestuurlijke context	--

++ zeer belangrijk, + belangrijk, +/- neutraal, - onbelangrijk -- zeer onbelangrijk.

Tot slot benoemen jonge ontwerpers de schaarste van materialen en personeel, in combinatie met prijsstijgingen in de sector. In het verlengde hiervan speelt ook het woningtekort een steeds grotere rol in het werk in de ruimtelijke ontwerpsector.

Vaardigheden voor jonge ontwerpers

Voor een aantal vooraf vastgestelde vaardigheden is de jonge ontwerpers gevraagd in hoeverre deze voor het ontwerpersvak van belang zijn om goed toegerust antwoord te kunnen geven op de maatschappelijke opgaven. Het ging hierbij om de volgende vaardigheden, die ook in de interviews met opleidingsinstellingen aan bod kwamen:

- Ontwerpen en begeleiden van participatie en samenwerkingen
- Inzet van sociaal-emotionele vaardigheden
- Leren en reflecteren in veranderopgaven
- Kennis van de politiek-bestuurlijke context
- Schakelen tussen verschillende schaalniveaus
- Het ontwikkelen en inzetten van verschillende ontwerpmethoden

Daarnaast konden jonge ontwerpers overige relevante vaardigheden aandragen. Voor elk van deze vaardigheden geldt dat ten minste driekwart van de jonge ontwerpers aan geeft dit belangrijk te vinden. Overige vaardigheden die worden aangedragen zijn creativiteit, verbinding en leiderschap.

Vervolgens werd gevraagd in hoeverre jonge ontwerpers vinden dat deze genoeg aan bod komen in de opleiding. Dit is in wisselend mate het geval. Zo is men bijvoorbeeld positief over de aandacht voor het leren en reflecteren in veranderopgaven, het schakelen tussen verschillende schaalniveaus en het ontwikkelen en inzetten van verschillende ontwerpmethoden. Beduidend minder positief was men over de mate van aandacht voor kennis van het ontwikkelen en begeleiden van participatie en de kennis van de politiek-bestuurlijke context.

Bijlage A

Betrokken onderwijsinstellingen

Opleidingsinstituut	Gesproken in interview ja/nee
Universiteiten	
TU Delft	Ja
TU Eindhoven	Ja
Wageningen University	Ja
Academies van Bouwkunst	
Academie van Bouwkunst Amsterdam	Ja
Academie van Bouwkunst Arnhem	Ja
Academie van Bouwkunst Groningen	Ja
Academie van Bouwkunst Maastricht	Nee
Academie van Bouwkunst Rotterdam	Nee
Academie van Bouwkunst Tilburg	Ja
Hogescholen	
Gerrit Rietveld Academie	Ja
ArteZ Hogeschool voor de kunsten	Ja
Avans Hogeschool	Nee
Hogeschool der Kunsten Den Haag	Nee
Hogeschool Zuyd	Nee
Hogeschool voor de kunsten Utrecht	Nee
Hogeschool Rotterdam	Nee
Koninklijke Academie van Beeldende Kunsten	Ja
Piet Zwart instituut	Ja

Bijlage B

Bewerkingen dataset

Om tot de uiteindelijke dataset te komen is een aantal bewerkingen gedaan:

1. Ruimtelijk ontwerpers die niet koppelen met de CBS-registraties zijn niet meegenomen in het onderzoek. Het bestand dat door het Architectenregister is aangeleverd wordt bij het CBS geanonimiseerd. Deze anonimisering was succesvol voor 76% van de ruimtelijk ontwerpers, een koppelpercentage vergelijkbaar met beide voorgaande onderzoeken. Het overige deel van de ruimtelijk ontwerpers kon niet geanonimiseerd worden. Dit kan bijvoorbeeld het geval zijn wanneer persoonsinformatie van de ruimtelijk ontwerper in het aangeleverde bestand niet juist of niet volledig is, waardoor anonimisering van de gegevens niet mogelijk is. Voor deze personen kunnen vervolgens geen demografische- en arbeidseconomische kenmerken in beeld worden gebracht. Deze personen zijn dus niet meegenomen in de analyses.
2. Ruimtelijk ontwerpers die voorkomen in het bestand van het Architectenregister op het moment van levering (16 oktober 2023), maar op het peilmoment van het onderzoek (31 december 2021) niet stonden ingeschreven in een Nederlandse gemeente, zijn niet meegenomen in het onderzoek. Deze personen stonden op het peilmoment (nog) niet ingeschreven in de Gemeentelijke Basisadministratie (GBA) en voor deze personen is dan ook geen demografische- of arbeidseconomische informatie beschikbaar.

3. Ruimtelijk ontwerpers die meerdere keren voorkomen in het bestand van het Architectenregister (bijvoorbeeld omdat zij meer dan één opleiding hebben gevolgd of onder meer dan één titel geregistreerd staan) zijn slechts één keer meegenomen in het onderzoek. De analyses zijn dus gedaan op basis van het aantal unieke ruimtelijk ontwerpers. De enige uitzondering hierop zijn de gevolgde opleidingen van ruimtelijk ontwerpers. Wanneer ruimtelijk ontwerpers met meerdere opleidingen in het Architectenregister voorkomen, worden deze opleidingen allemaal meegenomen. Het totaal aantal opleidingen telt dus niet op tot het totaal aantal ruimtelijk ontwerpers.
4. Ruimtelijk ontwerpers die de status 'uitgeschreven' hebben (in de registratie van het Architectenregister), zijn niet meegenomen in het onderzoek. Alleen ruimtelijk ontwerpers met de status '(voorwaardelijk) ingeschreven' zijn meegenomen in het onderzoek. Dit wijkt af van het vorige rapport waardoor de aantallen lager liggen.

Colofon

Uitgave van het Atelier Rijksbouwmeester en Rijksadviseurs en het Architectenregister.

Enneus

Dr. Vincent Boswijk
Alinde Vloo

Architectenregister

Anneleen de Jong
Jorrit Rosema

Atelier Rijksbouwmeester en Rijksadviseurs

Nicoline Kok-den Exter
Nynke Bellinga-Gerding
Jafeth Hagoort
Bas Vereecken

Voorwoord Kirsten Schipper
Redactie Marijke Bovens
Vormgeving Eline Hoftiezer
Drukwerk Xerox Communicatie Services

Den Haag, februari 2025

